

วาริรัตน์ แก้วอุไร (2541). การพัฒนารูปแบบการสอนสำหรับวิชาวิธีสอนทั่วไปแบบเน้นกรณีตัวอย่าง เพื่อส่งเสริมความสามารถของนักศึกษาครูด้านการคิดวิเคราะห์แบบตอบได้ในศาสตร์ด้านการสอน (THE DEVELOPMENT OF THE INSTRUCTIONAL MODEL FOR GENERAL METHODS OF TEACHING SUBJECT EMPHASIZING CASES TO ENHANCE TEACHER STUDENTS' REFLECTIVE THINKING ABILITY IN THE SCIENCE OF TEACHING) อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร.สำลี ทองธิว, อ.ที่ปรึกษาร่วม : ผศ.ดร.สุวัฒนา สุวรรณเขตนิคม; 350 หน้า. ISBN 974-331-536-5.
 วิทยานิพนธ์ ค.ศ. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การวิจัยนี้เป็นการพัฒนารูปแบบการสอนสำหรับวิชาวิธีสอนทั่วไปแบบเน้นกรณีตัวอย่าง เพื่อส่งเสริมความสามารถของนักศึกษาครูด้านการคิดวิเคราะห์แบบตอบได้ในศาสตร์ด้านการสอน นำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้ และประเมินรูปแบบหลังการทดลอง วัตถุประสงค์ของการทดลองมีดังนี้ 1) เปรียบเทียบความสามารถของนักศึกษาครูด้านการคิดวิเคราะห์แบบตอบได้ในศาสตร์ทางการสอนในกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนด้วยรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น กับกลุ่มควบคุมที่ใช้การสอนแบบปกติ 2) เปรียบเทียบพัฒนาการในเชิงการเปลี่ยนแปลงระดับความสามารถของนักศึกษาครูด้านการคิดวิเคราะห์แบบตอบได้ในศาสตร์ทางการสอน ระหว่างกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนด้วยรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นกับกลุ่มควบคุมที่ใช้การสอนแบบปกติ 3) ศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการสอน และระดับความสามารถพื้นฐานด้านวิชาชีพครูของนักศึกษาครู ที่มีต่อความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์แบบตอบได้ในศาสตร์ทางการสอน

ผลการทดลองเป็นดังนี้

- 1) ค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์แบบตอบได้ในศาสตร์ทางการสอนหลังเรียนของนักศึกษาครูกลุ่มทดลอง สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ขนาดอิทธิพลเท่ากับ 1.70
- 2) ค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์แบบตอบได้ในศาสตร์ทางการสอน ระหว่างเรียนของนักศึกษาครูกลุ่มทดลอง มีระดับความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์แบบตอบได้ในศาสตร์ทางการสอน ไม่ต่ำกว่าระดับที่ 2 ระดับความสามารถในการให้เหตุผลและพิสูจน์สมมติฐานตามหลักทฤษฎีตามแนวทางการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ของไซน์เนอร์และลิสตัน และค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์แบบตอบได้ในศาสตร์ทางการสอนหลังเรียนของนักศึกษาครูกลุ่มทดลองร้อยละ 87.88 มีความสามารถอยู่ในระดับที่ 2 และร้อยละ 12.12 อยู่ในระดับที่ 3 ระดับการเชื่อมโยงเหตุผลในแนวทางปฏิบัติระหว่างวิธีสอนกับหลักคุณธรรมและจรรยาบรรณตามแนวทางของไซน์เนอร์และลิสตัน รวมทั้งพบว่านักศึกษาครูกลุ่มทดลอง

3) รูปแบบการสอนไม่มีปฏิสัมพันธ์กับระดับความสามารถพื้นฐานด้านวิชาชีพครู และพบว่ารูปแบบการสอนมีอิทธิพลต่อความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์แบบตอบได้ในศาสตร์ทางการสอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4) นักศึกษาครูกุ่มทดลองส่วนใหญ่เห็นว่าการเรียนแบบเน้นกรณีตัวอย่าง ช่วยทำให้ผู้เรียนมีบทบาทเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้มากขึ้น ช่วยกระตุ้นให้อยากรู้และแสวงหาคำตอบด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังช่วยฝึกการหาข้อสรุปที่หลากหลาย เชื่อมโยงกับทฤษฎีและหลักการในศาสตร์ทางการสอน โดยคำนึงถึงการนำไปใช้ในบริบทต่างๆ และหลักการสากลของประเด็นทางคุณธรรมและจรรยาบรรณที่มีต่อสังคม รวมทั้งมีความพึงพอใจต่อการเรียนแบบเน้นกรณีตัวอย่างในระดับดีกว่าเดิมมาก

C740061 : MAJOR CURRICULUM AND INSTRUCTION

KEY WORD: REFLECTIVE THINKING / CASE METHOD / THINKING / STUDENT TEACHER

WAREERAT KAEWURAI (1998) THE DEVELOPMENT OF THE INSTRUCTIONAL MODEL FOR GENERAL METHODS OF TEACHING SUBJECT EMPHASIZING CASES TO ENHANCE TEACHER STUDENTS' REFLECTIVE THINKING ABILITY IN THE SCIENCE OF TEACHING. THESIS ADVISORS : ASSO. PROF. SUMLEE THONGTHEW, Ph.D. THESIS CO-ADVISOR : ASSIST. PROF. SUWATANA SUWANAKETNIKOM, Ph.D. 350 pp. ISBN 974-331-536-5.

This study was to develop the instructional model for general methods of teaching subject emphasizing cases to enhance teacher students' reflective thinking ability in the science of teaching, implement, and evaluate the model. The specific objectives were 1) to compare teacher students' reflective thinking ability in the science of teaching between an experimental group taught by the instructional model developed by the researcher and a control group taught by a traditional instructional model 2) to compare the level of development of teacher students' reflective thinking ability in the science of teaching between the experimental group taught by the instructional model developed by the researcher and the control group taught by a traditional instructional model, and 3) to study the interaction between the instructional model and the level of basic ability in professional subjects of teacher students as affects their reflective thinking ability in the science of teaching.

The results of the research revealed that:

1. The post test' s reflective thinking ability in the science of teaching average score of the teacher students in the experimental group is higher than the control group at the .05 level of significance. The effect size was 1.70.

2. The average scores of reflective thinking ability in the science of teaching of the teacher students in the experimental group are all at least in the Zeichner and Liston' s second level of reflectivity. The average scores computed during the utilization of the 12 cases of the teacher students in the experimental group, are 98.88 percent at the second level of reflective thinking ability in the science of teaching, with 12.12 percent in the third level of critical reflection. The study also found the reflective thinking ability in the science of teaching of the experimental group have moved up higher than the reflective thinking ability in the science of teaching of the control group.

3. There is no interaction between the instructional model and the level of basic ability in professional subjects of teacher students. The instructional model is the sole variable that has an affect on the teacher students' reflective thinking ability in the science of teaching at the .05 level of significance.

4. Most of the teacher students in the experimental group agreed to the using of the case method. They indicate that case method provides them with more student centered role . The case method encourages inquiry mind, and trains them in the searching processes for various alternatives, trains them in bridging theory and principle to implementation in various social and ethical context . Further more most of the students express much more satisfaction in using case method.

วารินทร์ แก้วอุไร และสมชาย ธีชญนกุล. (2548). บทความวิจัยเรื่องการประเมินหลักสูตร
การศึกษาบัณฑิตคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. วารสารศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยนเรศวร ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน 2549 : 17-36.

การประเมินหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
AN EVALUATION OF THE BACHELOR'S DEGREE CURRICULUM OF EDUCATION PROGRAM,
FACULTY OF EDUCATION, NARESUAN UNIVERSITY

วารินทร์ แก้วอุไร¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2540 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ใน 7 สาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชาเคมี ชีววิทยา ฟิสิกส์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย และเทคโนโลยีการศึกษา การประเมินใช้รูปแบบการประเมินของ สตัฟเฟิล บีม (Stufflebeam) โดยประเมินทั้งระบบของหลักสูตร 5 ด้าน ได้แก่ บริบท ปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ ผลผลิต และผลกระทบของหลักสูตรการศึกษาบัณฑิตตามทัศนะของผู้เกี่ยวข้อง ศึกษาจากผู้สำเร็จการศึกษา ผู้ที่กำลังจะสำเร็จการศึกษา ผู้ที่กำลังจะเข้าศึกษา อาจารย์หรือวิทยากรผู้สอนนิสิต นายจ้าง/ผู้ประกอบการ/ผู้ใช้บัณฑิตของผู้สำเร็จการศึกษา และเอกสารนโยบายด้านการศึกษารัฐบาลและมหาวิทยาลัยนเรศวร

ผลการประเมินพบว่า

1. ด้านบริบท

1.1 ความสอดคล้องกับนโยบายด้านการศึกษารัฐบาล และมหาวิทยาลัยนเรศวร พบว่านโยบายด้านการศึกษารัฐบาลและมหาวิทยาลัยนเรศวร มีความสอดคล้องกัน

1.2 ความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่จะเข้าศึกษาในหลักสูตร พบว่า นิสิตที่กำลังเริ่มเข้าศึกษา มีความต้องการที่จะเข้าศึกษาในหลักสูตรการศึกษาบัณฑิตอยู่ในระดับมาก

2. ด้านปัจจัยเบื้องต้น พบว่า นิสิต บัณฑิต และอาจารย์หรือวิทยากรที่สอน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ

ความเหมาะสมของปัจจัยเบื้องต้นของหลักสูตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก กล่าวคือ หลักสูตรมีจุดมุ่งหมาย โครงสร้างและรูปแบบการจัดเนื้อหาวิชาที่เหมาะสม มีความพร้อมและความเหมาะสมในส่วนของผู้สอน นิสิต สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ และบรรยากาศทางวิชาการ

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยร่วมกับรองศาสตราจารย์สมชาย รัชฎรณกุล โดยได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณรายได้ คณะศึกษาศาสตร์ โครงการศึกษาศาสตร์วิจัยปีงบประมาณ 2546

3. ด้านกระบวนการ พบว่า นิสิต และอาจารย์หรือวิทยากรที่สอน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมและความเหมาะสมของกระบวนการหลักสูตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนบัณฑิตมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมและความเหมาะสมของกระบวนการหลักสูตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

4. ด้านผลผลิต พบว่า นิสิต บัณฑิต อาจารย์หรือวิทยากร และผู้บังคับบัญชาชั้นต้น มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของคุณภาพผลผลิตหลักสูตรด้านความรู้ความคิดและความสามารถ ด้านคุณธรรมจริยธรรมและลักษณะนิสัย และด้านทักษะปฏิบัติและบุคลิกภาพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

5. ด้านผลกระทบของหลักสูตร พบว่า นิสิต บัณฑิต และผู้บังคับบัญชาชั้นต้นมีความคิดเห็นว่าหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ ช่วยให้บัณฑิตสามารถนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานและพัฒนาตน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ การประเมินหลักสูตร คณะศึกษาศาสตร์ คณะครุศาสตร์

Abstract

The purpose of the present study was to evaluate the B.Ed. programs of study, revised in 1997) Faculty of Education, Naresuan University, including 7 programs of study; Chemistry, Biology, Physics, Mathematics, English, Thai, and Educational Technology. Stufflebeam Evaluation Model was used to evaluate the whole student's learning system with five aspects; context, input, process, product as well as the impact of the B.Ed. programs due to the involved's perspective. The involved are; graduates, senior students, the applicants for the programs, lecturers or visiting lecturers, employers or entrepreneurs or graduate users. Documentary on government and Naresuan educational policy were also investigated.

The study findings were divided into five parts;

1. Context

1.1 the relevancy between government educational policy and Naresuan educational policy: It was found that Naresuan educational policy was compatible with the educational government policy.

1.2 the target group's desire on the program of study: It was found that the students who are at the beginning of the program desired to study at high level.

2. Input

According to students, graduates, lecturers or visiting lecturers, their views on appropriateness of the program of study was generally high. The objectives, program structure and model of studying courses were appropriate. These were the readiness and the appropriateness of lecturers, students, contributing learning context, learning facilities and also academic atmosphere.

3. Process

According to students, graduates and lecturers or visiting lecturers, their views on the readiness and appropriateness of the process on the program of study was generally high while were moderate according to the graduate' s.

4. Product

According to students, graduates and lecturers or visiting lecturers, and employers or entrepreneurs or graduate users, their views on the quality and efficiency of product delivered from programs of study was generally high.

5. Impact of the programs of study

According to students, graduates, and employers or entrepreneurs or graduate users, their views on the impact of programs of study, Faculty of Education on society country as stated in the government policy was generally high.

Key words : Curriculum Evaluation, Faculty of Education

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ เป็นแหล่งผลิตบัณฑิตทางการศึกษาที่สำคัญของภาคเหนือตอนล่าง จัดการศึกษาทั้งระดับปริญญาตรี ประกาศนียบัตรบัณฑิต ปริญญาโท และปริญญาเอก โดยมีปรัชญาและจุดมุ่งหมายให้บัณฑิตมีความรู้ ความสามารถด้านการศึกษามีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เน้นคุณธรรม จริยธรรม มีจรรยาบรรณในวิชาชีพ สามารถชี้นำสังคม ผดุงคุณธรรม โดยสอดคล้องกับสภาพเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และดำรงไว้ซึ่งความเป็นไทย (คณะศึกษาศาสตร์, 2546. หน้า 1)

สังคมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว หลักสูตรซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการศึกษา ควรต้องมีการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ผู้พัฒนาหลักสูตรจะต้องคิดถึงวิธีที่จะพิจารณาตัดสินหลักสูตร หรือมีการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบขั้นตอนต่าง ๆ ของการจัด ประสบการณ์ว่า มีผลดีตามที่ต้องการ ถูกต้องตามหลักการมากน้อยเพียงใด หรือมีข้อบกพร่องตรงไหนบ้าง ที่ควรปรับปรุงแก้ไขให้บรรลุเป้าหมายได้ดีที่สุด ซึ่งการประเมินควรจะต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรที่เป็นปัจจุบัน การประเมินหลักสูตรอย่างสม่ำเสมอเป็นสาระสำคัญส่วนหนึ่ง

เนื่องด้วยคณะศึกษาศาสตร์เป็นคณะวิชาที่เก่าแก่ที่สุดในมหาวิทยาลัยนเรศวรซึ่งเป็นคณะที่ก่อตั้งแรกเริ่มมาพร้อมกันกับวิทยาลัยวิชาการศึกษาพิษณุโลกในปี พ.ศ. 2510 – 2517 และต่อมาภายหลังเปลี่ยนมาเป็นมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก ในปี พ.ศ. 2517 – 2533 จนกระทั่ง ในปี พ.ศ. 2533 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก ยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยนเรศวร สำหรับหลักสูตรการศึกษาบัณฑิตในระยะแรกได้ใช้หลักสูตรร่วมกันกับมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ต่อมาได้มีการพัฒนาหลักสูตรขึ้นเองเป็นครั้งแรก คือ หลักสูตรการศึกษาบัณฑิตฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2538 มี 9 สาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชาเคมี ชีววิทยา ฟิสิกส์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย สังคมศึกษา ประถมศึกษา และเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวรได้มีการปรับปรุงหลักสูตรอีกครั้งคือฉบับที่ใช้อยู่ในจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ หลักสูตรการศึกษาบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2540 มี 7 สาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชาเคมี ชีววิทยา ฟิสิกส์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย และเทคโนโลยีการศึกษา

ตลอดระยะเวลาที่ดำเนินการใช้หลักสูตรของคณะศึกษาศาสตร์ ยังมีได้มีการประเมินหลักสูตรและมาตรฐานด้านคุณภาพบัณฑิตและกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตรเป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง ครอบคลุมสาขา ทุกระดับการศึกษา เพียงแต่ได้กระทำเพียงบางสาขาวิชา และยังขาดความต่อเนื่อง การดำเนินการดังกล่าว ได้แก่ การศึกษาความพึงพอใจในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต แผน ข ของมหาวิทยาลัยนเรศวร การศึกษาผลกระทบหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2538 ของมหาวิทยาลัยนเรศวร และการติดตามผลสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร จิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยนเรศวร ดังนั้นคณะผู้ประเมินตระหนักถึงสภาพความจำเป็นในการปรับปรุงสถาบัน หลักสูตร การเรียนการสอน และการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของสังคม จึงจำเป็นที่จะต้องมีการประเมินหลักสูตร เพื่อให้ทราบผลการดำเนินงานด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรโดยรวมรอบด้าน และได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือเพื่อนำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรต่อไป

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

จุดมุ่งหมายทั่วไป

เพื่อประเมินหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2540 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ใน 7 สาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชาเคมี ชีววิทยา ฟิสิกส์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย และเทคโนโลยีการศึกษา

จุดมุ่งหมายเฉพาะ

1. เพื่อประเมินด้านบริบท โดยพิจารณาจากความสอดคล้องของนโยบายรัฐบาล และมหาวิทยาลัยนเรศวร ความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่จะเข้าศึกษาในหลักสูตร
2. เพื่อประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้น โดยพิจารณาจากความเหมาะสมของหลักสูตรในด้าน จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง และรูปแบบการจัดเนื้อหาวิชา ความพร้อมและความเหมาะสมของอาจารย์ นิสิต สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ บรรยากาศทางวิชาการ
3. เพื่อประเมินด้านกระบวนการ โดยพิจารณาจาก การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล การใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ การจัดบริการทางวิชาการ การจัดบริการ ทางด้านกิจการนิสิต
4. เพื่อประเมินด้านผลผลิต โดยพิจารณาจากความพึงพอใจของบัณฑิตที่จบการศึกษาและกำลังจะ จบการศึกษา และความพึงพอใจของนายจ้าง/ผู้ประกอบการ/ผู้ใช้บัณฑิต ที่มีต่อบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจาก คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ในด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ลักษณะนิสัย และด้านทักษะปฏิบัติและบุคลิกภาพ
5. เพื่อประเมินด้านผลกระทบ โดยพิจารณาจากประโยชน์ที่ผู้เรียนได้รับจากการเรียน รายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรในการนำไปใช้ในการทำงานและใช้ในชีวิตประจำวัน และความคิดเห็นของ นายจ้าง/ผู้ประกอบการ/ผู้ใช้บัณฑิต ที่มีต่อการนำความรู้ เจตคติ และทักษะที่ได้รับจากการศึกษาใน หลักสูตรไปปฏิบัติงานของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ขอบเขตของการประเมิน

1. ด้านเนื้อหา/ตัวแปร

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการประเมินหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2540 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินของ สตัฟเฟิล บีม (Stufflebeam) หรือที่เรียกว่า รูปแบบการประเมิน CIPP โดยประเมินทั้งระบบของหลักสูตร

5 ด้าน ได้แก่ บริบท ปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ ผลผลิต และผลกระทบของหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต ตามทัศนะของผู้เกี่ยวข้อง

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา ในการประเมินมีดังนี้

1) การประเมินด้านบริบท (Context Evaluation) คือการประเมินสภาวะแวดล้อมของ หลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2540 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร โดยพิจารณาจากความสอดคล้องของนโยบายรัฐบาล และมหาวิทยาลัยนเรศวร ความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่จะเข้าศึกษาในหลักสูตร

2) การประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) คือ การประเมินปัจจัยนำเข้าของ หลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2540 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร เกี่ยวกับทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการนำมาใช้ในการดำเนินการด้านหลักสูตร โดยพิจารณาจากความเหมาะสมของหลักสูตรในด้านจุดมุ่งหมาย โครงสร้าง และรูปแบบการจัดเนื้อหาวิชา ความพร้อมและความเหมาะสมของอาจารย์ นิสิต สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ บรรยากาศทางวิชาการ

3) การประเมินด้านกระบวนการ (Process Evaluation) คือ การประเมินกระบวนการดำเนินงานของ หลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2540 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร เกี่ยวกับวิธีการจัดกิจกรรมของหลักสูตร การนำปัจจัยนำเข้ามาใช้เหมาะสมมากน้อยเพียงไร เป็นไปตามลำดับขั้นตอนหรือไม่ กิจกรรมที่จัดขึ้นจะก่อให้เกิดการบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรหรือไม่ โดยพิจารณาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล การใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อ การเรียนรู้ การจัดการบริการทางวิชาการ การจัดการบริการทางด้านกิจการนิสิต

4) การประเมินด้านผลผลิต (Product Evaluation) คือ การประเมินผลสัมฤทธิ์ของ หลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2540 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร เกี่ยวกับผลที่ ได้รับทั้งหมดจากการดำเนินงานของหลักสูตรว่าได้ผลมากน้อยเพียงใด เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยพิจารณาจากความพึงพอใจของบัณฑิตที่จบการศึกษาและกำลังจะจบ การศึกษา และความพึงพอใจของนายจ้าง / ผู้ประกอบการ / ผู้ใช้บัณฑิต ที่มีต่อบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจาก คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ในด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ลักษณะนิสัย และด้านทักษะปฏิบัติและบุคลิกภาพ

5) การประเมินด้านผลกระทบ (Impact Evaluation) คือ การประเมินผลที่เกิดขึ้นโดยตรงกับผลผลิตของหลักสูตร โดยพิจารณาจากประโยชน์ที่ผู้เรียนได้รับจากการเรียนรายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรในการนำไปใช้ในการทำงานและใช้ในชีวิตประจำวัน และผลที่เกิดขึ้นโดยอ้อมอันเนื่องจากผลผลิตของหลักสูตร โดยพิจารณาจากความคิดเห็นของนายจ้าง / ผู้ประกอบการ / ผู้ใช้บัณฑิตที่มีต่อการนำความรู้ เจตคติ และทักษะที่ได้รับจากการศึกษาในหลักสูตรไปปฏิบัติงานของบัณฑิตที่จบการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

2. ด้านแหล่งข้อมูล (ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง)

ประชากรในการวิจัย ได้แก่

- 1) ผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2540 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ปีการศึกษา 2543 และ 2544 จำนวน 178 คน และ 173 คน ตามลำดับ รวมทั้งสิ้น 351 คน
- 2) ผู้ที่กำลังจะสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2540 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ในปีการศึกษา 2545 จำนวน 141 คน
- 3) ผู้ที่กำลังจะเข้าศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2540 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ในปีการศึกษา 2546 จำนวน 100 คน
- 4) อาจารย์หรือวิทยากรผู้สอนนิสิตหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2540 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ตั้งแต่ปีการศึกษา 2540 – 2545 จำนวน 60 คน
- 5) นายจ้าง/ผู้ประกอบการ/ผู้ใช้บัณฑิตของผู้สำเร็จการศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2540 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ในปีการศึกษา 2543 และ 2544 จำนวน 133 คน และ 133 คน ตามลำดับ รวมทั้งสิ้น 266 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยสถาบัน โดยใช้วิทยวิธีวิจัยเชิงประเมิน โดยมีแบบแผนการประเมินดังนี้
 ตาราง 1 กรอบแนวคิดในการประเมิน แสดงลักษณะข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูล เครื่องมือที่ใช้
 วิธีวิเคราะห์ข้อมูล และเกณฑ์การตัดสิน ตามมิติที่มุ่งประเมิน

มิติที่ประเมิน	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้	วิธีวิเคราะห์ข้อมูล	เกณฑ์การตัดสิน
1. ประเมินบริบท	1. ความสอดคล้องของนโยบายรัฐบาล และมหาวิทยาลัยนเรศวร 2. ความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่จะเข้าศึกษาในหลักสูตร	1. เอกสารนโยบายด้านการศึกษารัฐบาลและมหาวิทยาลัย 2. นิสิตที่จะเข้าศึกษาตามหลักสูตร (นิสิตปี 1) 3. นิสิตที่กำลังจะจบการศึกษา (นิสิตปี 4)	เอกสารนโยบาย แบบสอบถาม	1. ศึกษาข้อเท็จจริงจากเอกสารแล้วพิจารณาความสอดคล้องของนโยบายด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา 2. พิจารณาความต้องการศึกษาในหลักสูตรจากการตอบแบบสอบถาม แล้วหาคำร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความสอดคล้องระหว่างนโยบาย พิจารณาจากค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นดังนี้ 4.50-5.00 หมายถึง มีความต้องการมากที่สุด 3.50-4.49 หมายถึง มีความต้องการมาก 2.50-3.49 หมายถึง มีความต้องการปาน

มิติที่ประเมิน	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้	วิธีวิเคราะห์ข้อมูล	เกณฑ์การตัดสิน
					1.50-2.49 หมายถึง มีความต้องการน้อย 1.00-1.49 หมายถึง มีความต้องการน้อยที่สุด
2. ประเมินปัจจัยเบื้องต้น	<p>1. ความเหมาะสมของจุดมุ่งหมายหลักสูตร</p> <p>2. ความเหมาะสมของโครงสร้างหลักสูตร</p> <p>3. ความเหมาะสมของรูปแบบการจัดเนื้อหาวิชา</p> <p>4. ความพร้อมและความเหมาะสมของอาจารย์เกี่ยวกับ</p> <ul style="list-style-type: none"> - จำนวนอาจารย์ - คุณวุฒิอาจารย์ - ความรู้ความเข้าใจ - ประสบการณ์ในการสอน - ทักษะในการสอน - ความเอาใจใส่และการช่วยเหลือนิสิต - การประสานงานระหว่างอาจารย์ <p>5. ความพร้อมและความเหมาะสมของนิสิตเกี่ยวกับ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร - ความรู้พื้นฐาน - ความสนใจและใฝ่รู้ - ความสามารถในการเรียนตามหลักสูตร <p>6. ความพร้อมและความเหมาะสมของสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้เกี่ยวกับ</p> <ul style="list-style-type: none"> - การจัดสภาพห้องเรียน - การจัดสถานที่และ 	<p>1. นิสิตที่กำลังจะจบการศึกษา (นิสิตปี 4)</p> <p>2. นิสิตที่สำเร็จการศึกษาแล้ว</p> <p>3. อาจารย์หรือวิทยากรที่สอน</p>	แบบสอบถาม	<p>1. พิจารณาความเหมาะสมของจุดมุ่งหมาย โครงสร้างรูปแบบการจัดเนื้อหาจาก การตอบแบบสอบถามของ นิสิตและอาจารย์แล้วหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน</p> <p>2. พิจารณาความพร้อมและความเหมาะสมของ อาจารย์ นิสิต สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สิ่งอำนวยความสะดวกในการ เรียนรู้ และบรรยากาศทาง วิชาการ จากการตอบ แบบสอบถามของนิสิตและ อาจารย์แล้วหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน</p>	<p>พิจารณาจากค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นดังนี้</p> <p>4.50-5.00 หมายถึง มีความเหมาะสมมากที่สุด</p> <p>3.50-4.49 หมายถึง มีความเหมาะสมมาก</p> <p>2.50-3.49 หมายถึง ความเหมาะสมปานกลาง</p> <p>1.50-2.49 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อย</p> <p>1.00-1.49 หมายถึง ความเหมาะสมน้อยที่สุด</p>

มิติที่ ประเมิน	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้	วิธีวิเคราะห์ข้อมูล	เกณฑ์การตัดสิน
	<ul style="list-style-type: none"> - การจัดเตรียมแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ - ห้องฝึกปฏิบัติ <p>7. ความพร้อมและความเหมาะสมของสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้</p> <p>เกี่ยวกับ</p> <ul style="list-style-type: none"> - อุปกรณ์การเรียนการสอนเพียงพอและเหมาะสม - ตำราเรียน - สถานที่เรียน <p>8. ความพร้อมและความเหมาะสมของบรรยากาศทางวิชาการ เกี่ยวกับ</p> <ul style="list-style-type: none"> - อาจารย์ - กลุ่มเพื่อน - เจ้าหน้าที่บริการ <p>ทางวิชาการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมเสริมวิชาการ 				
3. ประเมินกระบวนการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 2. การวัดผลและประเมินผล 3. การใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ 4. การจัดบริการทางวิชาการ 5. การจัดบริการทางด้านกิจการนิสิต 	<ol style="list-style-type: none"> 1. นิสิตที่กำลังจะจบการศึกษา (นิสิตปี 4) 2. นิสิตที่สำเร็จการศึกษาแล้ว 3. อาจารย์หรือวิทยากรที่สอน 	แบบสอบถาม	<ol style="list-style-type: none"> 1. พิจารณาความพร้อมและความเหมาะสมของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล การใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ การจัดบริการทางวิชาการ และการจัดบริการทางด้านกิจการนิสิต <p>จากการตอบแบบสอบถามของนิสิตและอาจารย์</p> <p>แล้วหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน</p>	<p>พิจารณาจากค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นดังนี้</p> <p>4.50-5.00 หมายถึง มีความเหมาะสมมากที่สุด</p> <p>3.50-4.49 หมายถึง มีความเหมาะสมมาก</p> <p>2.50-3.49 หมายถึง มีความเหมาะสมปานกลาง</p> <p>1.50-2.49 หมายถึง มี</p>

มิติที่ประเมิน	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้	วิธีวิเคราะห์ข้อมูล	เกณฑ์การตัดสิน
					1.00-1.49 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อยที่สุด
4. ประเมินผลผลิต	<p>1. ความพึงพอใจของบัณฑิตที่จบการศึกษาและกำลังจะจบการศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของตนในด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ด้าน คุณธรรม จริยธรรม ลักษณะนิสัยและด้าน ทักษะปฏิบัติและบุคลิกภาพ</p> <p>2. ความพึงพอใจของ นายจ้าง/ ผู้ประกอบการ/ ผู้ใช้บัณฑิตที่มีต่อ บัณฑิตที่สำเร็จ การศึกษาจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ในด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ด้าน คุณธรรม จริยธรรม ลักษณะนิสัยและด้าน ทักษะปฏิบัติและบุคลิกภาพ</p>	<p>1. นิสิตที่กำลังจะจบ การศึกษา (นิสิตปี 4)</p> <p>2. นิสิตที่สำเร็จ การศึกษาแล้ว</p> <p>3. อาจารย์หรือ วิทยากรที่สอน</p> <p>4. นายจ้าง/ ผู้ประกอบการ/ ผู้ใช้บัณฑิต</p>	<p>แบบสอบถาม</p> <p>แบบสอบถาม</p>	<p>- พิจารณาความพึงพอใจของ บัณฑิตที่จบการศึกษาและกำลัง จะจบการศึกษาเกี่ยวกับ คุณลักษณะของคนในด้าน ความรู้ ความคิด ความสามารถ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ลักษณะ นิสัยและด้านทักษะปฏิบัติและ บุคลิกภาพ จากการตอบ แบบสอบถามของนิสิตและ อาจารย์แล้วหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน</p> <p>2. ความพึงพอใจของ นายจ้าง/ผู้ประกอบการ/ผู้ใช้ บัณฑิตที่มีต่อบัณฑิตที่ สำเร็จการศึกษาจากคณะ ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย นเรศวร ในด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ลักษณะนิสัยและด้าน ทักษะปฏิบัติและ บุคลิกภาพจากการตอบ แบบสอบถามของนายจ้าง/ ผู้ประกอบการ/ ผู้ใช้บัณฑิต แล้วหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน</p>	<p>พิจารณาจากค่าเฉลี่ย ของระดับความ คิดเห็นดังนี้</p> <p>4.50-5.00 หมายถึง มีความเหมาะสมมากที่สุด</p> <p>3.50-4.49 หมายถึง มีความเหมาะสมมาก</p> <p>2.50-3.49 หมายถึง ความเหมาะสม ปานกลาง</p> <p>1.50-2.49 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อย</p> <p>1.00-1.49 หมายถึง ความเหมาะสมน้อย ที่สุด</p>
5. ประเมินผลกระทบ	1. ประโยชน์ที่ผู้เรียน ได้รับจากการเรียน รายวิชาต่าง ๆ ใน หลักสูตรในการ นำไปใช้ในการทำงาน	<p>1. นิสิตที่กำลังจะจบ การศึกษา (นิสิตปี 4)</p> <p>2. นิสิตที่สำเร็จ การศึกษาแล้ว</p>	แบบสอบถาม	- พิจารณาความพึงพอใจของ บัณฑิตที่จบการศึกษาและกำลัง จะจบการศึกษาเกี่ยวกับ ประโยชน์ที่ผู้เรียนได้รับจากการ เรียนรายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตร ในการนำไปใช้ในการทำงาน	พิจารณาจากค่าเฉลี่ย ของระดับความ คิดเห็นดังนี้

มิติที่ประเมิน	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้	วิธีวิเคราะห์ข้อมูล	เกณฑ์การตัดสิน
	2. ความคิดเห็นของ นายจ้าง/ ผู้ประกอบการ/ ผู้ใช้บัณฑิต ที่มีต่อการนำ ความรู้ เจตคติ และ ทักษะที่ได้รับจาก การศึกษาใน หลักสูตรไป ปฏิบัติงาน ของ บัณฑิตที่สำเร็จ การศึกษาจากคณะ ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร	3. นายจ้าง/ ผู้ประกอบการ/ ผู้ใช้บัณฑิต	แบบสอบถาม	- พิจารณาความพึงพอใจที่มี ต่อการนำความรู้ เจตคติ และทักษะที่ได้รับจาก การศึกษาในหลักสูตรไป ปฏิบัติงาน ของบัณฑิตที่ สำเร็จการศึกษาจากคณะ ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย นเรศวรจากการตอบ แบบสอบถามของนายจ้าง/ ผู้ประกอบการ/ ผู้ใช้บัณฑิต แล้วหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	3.50-4.49 หมายถึง มีผลกระทบมาก 2.50-3.49 หมายถึง มีผลกระทบปาน กลาง 1.50-2.49 หมายถึง มีผลกระทบน้อย 1.00-1.49 หมายถึง มีผลกระทบน้อย ที่สุด

แหล่งข้อมูล

การประเมินหลักสูตรในครั้งนี้คณะผู้ประเมินได้ศึกษาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ดังนี้

1. ผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2540 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ในปีการศึกษา 2543 และ 2544 จำนวน 178 คน และ 173 คน ตามลำดับ รวมทั้งสิ้น 351 คน ได้รับข้อมูลกลับคืนจำนวน 218 คน คิดเป็นร้อยละ 62.11
2. ผู้ที่กำลังจะสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2540 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ในปีการศึกษา 2545 จำนวน 141 คน ได้รับข้อมูลกลับคืนจำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 100
3. ผู้ที่กำลังจะเข้าศึกษาตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2540 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ในปีการศึกษา 2546 จำนวน 100 คน ได้รับข้อมูลกลับคืน จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 85
4. อาจารย์หรือวิทยากรผู้สอนนิสิตหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2540 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ตั้งแต่ปีการศึกษา 2540 – 2545 จำนวน 60 คน ได้รับข้อมูลกลับคืน จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 36.67
5. นายจ้าง/ผู้ประกอบการ/ผู้ใช้บัณฑิตของผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2540 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ในปีการศึกษา 2543 และ 2544 จำนวน

6. เอกสารนโยบายด้านการศึกษารัฐบาลและมหาวิทยาลัยนเรศวร

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม มี 5 ชุด โดยชุดที่ 1 ใช้สำหรับถามผู้สำเร็จการศึกษา ชุดที่ 2 ใช้สำหรับถามผู้กำลังจะสำเร็จการศึกษา ชุดที่ 3 ใช้สำหรับถามผู้ที่เข้าศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2540 ใน 7 สาขาวิชา ชุดที่ 4 ใช้สำหรับถามอาจารย์หรือวิทยากรผู้สอนนิสิตหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต และชุดที่ 5 ใช้สำหรับถามนายจ้าง/ผู้ประกอบการ/ผู้ใช้บัณฑิต

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย
2. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัย

ผลการประเมินหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2540 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร สรุปได้ดังนี้

1. ด้านบริบท

1.1 ความสอดคล้องของนโยบายด้านการศึกษารัฐบาล และมหาวิทยาลัยนเรศวร พบว่านโยบายที่ทางมหาวิทยาลัยนเรศวรกำหนดไว้มีความสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลเกือบทุกข้อ และเมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ด้านการผลิตบัณฑิตซึ่งกำหนดไว้ในข้อ 1 ของนโยบายมหาวิทยาลัย มีความสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลซึ่งกำหนดไว้ในข้อ 1 ส่วนด้านการวิจัยซึ่งกำหนดไว้ในข้อ 2 ของนโยบายมหาวิทยาลัย มีความสอดคล้องกับนโยบายด้านการศึกษารัฐบาลซึ่งกำหนดไว้ในข้อ 1 ด้านการบริหารวิชาการซึ่งกำหนดไว้ในข้อ 3 ของนโยบายมหาวิทยาลัย มีความสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลซึ่งกำหนดไว้ในข้อ 4 ยกเว้นด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมที่ทางมหาวิทยาลัยกำหนดไว้ไม่มีความสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลในด้านการศึกษเลย

1.2 ความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่จะเข้าศึกษาในหลักสูตร ได้แก่ นิสิตที่กำลังเริ่มศึกษาในสาขาวิชาเคมี ชีววิทยา อังกฤษ ฟิสิกส์ เทคโนโลยีทางการศึกษา และคณิตศาสตร์ พบว่า มีความต้องการที่จะเข้าศึกษาในคณะศึกษาศาสตร์อยู่ในระดับมาก แต่เมื่อพิจารณาในบางรายละเอียด พบว่ามีเพียงเรื่องการได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวให้เลือกรเรียนในหลักสูตรของคณะศึกษาศาสตร์ ที่ นิสิตสาขาวิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา และภาษาอังกฤษเห็นว่าอยู่ในระดับปานกลาง

และสำหรับนิสิตที่กำลังจะสำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาเคมี ภาษาไทย ชีววิทยา อังกฤษ ฟิสิกส์ เทคโนโลยีทางการศึกษา และคณิตศาสตร์ พบว่า มีความต้องการศึกษาใน คณะศึกษาศาสตร์อยู่ในระดับมากเช่นกัน แต่เมื่อพิจารณาในบางรายละเอียด พบว่า นิสิตสาขาวิชาเคมีและ ภาษาไทยเห็นว่าวิชาชีพศึกษาศาสตร์เป็นสิ่งที่น่าสนใจ ทำทนายอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนเรื่องลำดับการ ตัดสินใจเข้าศึกษาต่ออันดับแรก คือ ศึกษาศาสตร์ นิสิตเกือบทุกสาขา ยกเว้นภาษาอังกฤษเห็นว่าอยู่ในระดับ ปานกลาง เรื่องความต้องการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตร์ นิสิตสาขาวิชาเคมี ชีววิทยา อังกฤษ และ เทคโนโลยีทางการศึกษาเห็นว่าอยู่ในระดับปานกลาง และเรื่องการได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวให้ เลือกรเรียนในหลักสูตรของคณะศึกษาศาสตร์ นิสิตสาขาวิชาเคมี ฟิสิกส์ และเทคโนโลยีทางการศึกษาที่เห็น ว่าอยู่ในระดับปานกลางถ้าหากจะพิจารณาโดยภาพรวม พบว่า นิสิตมีความต้องการที่จะเข้าศึกษาใน หลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิตอยู่ในระดับมาก กล่าวคือนิสิตที่กำลังเริ่มเข้าศึกษา มีความคิดเห็นว่าวิชาชีพนี้ เป็น สิ่งที่มีประโยชน์ต่อตนเอง การนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และการ พัฒนาประเทศ เป็นสิ่งที่มีความ สำคัญ น่าสนใจ และทำทนาย จึงตัดสินใจเข้าศึกษาต่อคณะศึกษาศาสตร์เป็นอันดับแรก ต้องการศึกษาด้านหลักสูตร ศึกษาศาสตร์มากที่สุด คิดว่าการได้เข้ามาเรียนในหลักสูตรศึกษาศาสตร์ถือเป็นความภาคภูมิใจ และเมื่อได้ เข้ามาเรียนตามหลักสูตรศึกษาศาสตร์จนถึงปัจจุบันยังคงภาคภูมิใจในศึกษาศาสตร์ แต่ได้รับการสนับสนุน จากครอบครัวให้เลือกรเรียนในหลักสูตรของคณะศึกษาศาสตร์อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนบัณฑิตหลายคน กลับบอกว่าตนไม่ได้ตัดสินใจเข้าศึกษาต่อคณะศึกษาศาสตร์อันดับแรก และไม่ต้องการศึกษาตามหลักสูตร ศึกษาศาสตร์

2. ด้านปัจจัยเบื้องต้น พบว่า นิสิตสาขาวิชาเคมี ภาษาไทย ชีววิทยา อังกฤษ ฟิสิกส์ เทคโนโลยี ทางการศึกษา และคณิตศาสตร์ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของปัจจัย เบื้องต้นของหลักสูตร อยู่ในระดับมาก ส่วนบัณฑิตสาขาวิชาเคมี ชีววิทยา อังกฤษ ฟิสิกส์ เทคโนโลยี ทางการศึกษา และคณิตศาสตร์ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของปัจจัย เบื้องต้นของหลักสูตร อยู่ในระดับมาก ยกเว้นภาษาไทยที่เห็นด้วยอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า บัณฑิตสาขาวิชาภาษาไทย อังกฤษ ฟิสิกส์ และเทคโนโลยีทางการศึกษา เห็นว่าปัจจัยเบื้องต้นของหลักสูตรมีความพร้อมและความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง

ถ้าหากจะพิจารณาในภาพรวม พบว่า นิสิต บัณฑิต และอาจารย์หรือวิทยากรที่สอน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของปัจจัยเบื้องต้นของหลักสูตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก กล่าวคือ หลักสูตรมีจุดมุ่งหมาย โครงสร้างและรูปแบบการจัดเนื้อหาวิชาที่เหมาะสม มีความพร้อมและความเหมาะสมในส่วนของอาจารย์ นิสิต สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ และบรรยากาศทางวิชาการ และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน สรุปผลได้ ดังนี้

2.1 จุดมุ่งหมายของหลักสูตร พบว่า นิสิต บัณฑิต และอาจารย์หรือวิทยากรที่สอน มีความ คิดเห็นที่สอดคล้องกันว่า หลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิตมุ่งให้นิสิตมีความรู้ ความสามารถและทักษะในการสอน

และสังคมในประเทศและในโลก มุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศ ตามบทบาทและหน้าที่ของตน ตลอดจน
อนุรักษ์และเสริมสร้างทรัพยากรธรรมชาติ ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมของท้องถิ่นและประเทศ

2.2 โครงสร้างและรูปแบบการจัดเนื้อหาวิชา พบว่า นิสิต และบัณฑิต มีความคิดเห็นที่
สอดคล้องกันว่า โครงสร้างและรูปแบบการจัดเนื้อหาวิชาหมวดวิชาทั่วไป หมวดวิชาชีพครูหมวดวิชาเฉพาะ
หมวดวิชาเลือกเสรี การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ฝึกสอน/ฝึกงาน และจำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร
มีความเหมาะสมมาก ส่วนอาจารย์หรือวิทยากรที่สอน เห็นว่า การจัดโครงสร้างและรูปแบบการจัด
เนื้อหาวิชาหมวดวิชาชีพครู หมวดวิชาเฉพาะ หมวดวิชาเลือกเสรี และจำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร
มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง

2.3 ความพร้อมและความเหมาะสมในด้านต่าง ๆ พบว่า นิสิต มีความคิดเห็นว่า อาจารย์ นิสิต
สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ และบรรยากาศทางวิชาการ มีความ
พร้อมและความเหมาะสมมาก ส่วนบัณฑิตเห็นว่ นิสิต
สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ มีความพร้อมและ
เหมาะสมในระดับปานกลาง เช่นเดียวกับอาจารย์หรือวิทยากรที่สอน ก็เห็นว่านิสิตมีความพร้อมและความ
เหมาะสมในระดับปานกลางเช่นกัน

3. ด้านกระบวนการ พบว่า นิสิตสาขาวิชาเคมี อังกฤษ ฟิสิกส์ เทคโนโลยีทาง
การศึกษา และคณิตศาสตร์ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมและความเหมาะสมของกระบวนการหลักสูตร
อยู่ในระดับมาก ยกเว้นนิสิตสาขาวิชาภาษาไทย และชีววิทยาที่เห็นว่าอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณา
ตามสาขาวิชา พบว่า นิสิตสาขาวิชาภาษาไทย และชีววิทยาเห็นว่าการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้
การจัดบริการทางวิชาการและด้านกิจการนิสิต มีความพร้อมและความเหมาะสมในระดับปานกลาง

ส่วนบัณฑิตสาขาวิชาภาษาไทย อังกฤษ ฟิสิกส์ เทคโนโลยีทางการศึกษา และคณิตศาสตร์มี
ความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมและความเหมาะสมของกระบวนการหลักสูตร
อยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นบัณฑิตสาขาวิชาเคมีและชีววิทยา ที่เห็นว่าอยู่ในระดับมาก
เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า บัณฑิตสาขาวิชาภาษาไทยเห็นว่ามีความพร้อมและความเหมาะสมในการจัด
กิจกรรมการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนบัณฑิตสาขาวิชาชีววิทยา ฟิสิกส์และเทคโนโลยี
ทางการศึกษาเห็นว่ามีความพร้อมและความเหมาะสมในการวัดผลและประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง ส่วน
ด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้บัณฑิตเกือบทุกสาขาวิชาเห็นว่อยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้น
บัณฑิตสาขาวิชาภาษาไทยและเทคโนโลยีทางการศึกษาที่เห็นว่าอยู่ในระดับมาก และด้านการจัดบริการทาง
วิชาการและด้านกิจการ บัณฑิตทุกสาขาวิชาเห็นว่อยู่ในระดับปานกลาง

ถ้าหากพิจารณาในภาพรวม พบว่า นิสิต และอาจารย์หรือวิทยากรที่สอน มีความ

คิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมและความเหมาะสมของกระบวนการหลักสูตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนบัณฑิตมีความคิดเห็น โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน สรุปผลได้ดังนี้

3.1 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า อาจารย์หรือวิทยากรที่สอน

มีความคิดเห็นว่าอาจารย์มีประมวลการสอน มีจุดมุ่งหมาย ขอบข่ายกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลที่ชัดเจนมาก จัดกิจกรรมได้ครอบคลุมและสอดคล้องกับประมวลการสอนที่ได้กำหนดไว้อย่างครบถ้วน ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม

ในชั้นเรียนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้อภิปราย ชักถาม และแสดงความคิดเห็น ได้สร้างองค์ความรู้หรือประสบการณ์ ได้ศึกษาค้นคว้า ได้ฝึกคิดใช้วิจารณญาณและตัดสินใจด้วยตนเอง และอาจารย์ได้ใช้เทคนิคการสอนแบบบรรยาย อภิปรายกลุ่ม ทำรายงานกลุ่มและส่วนบุคคล ฝึกให้ผู้เรียน

ค้นคว้าด้วยตนเอง ใช้เทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนฝึกทักษะด้วย

ตนเอง ส่วนบัณฑิต เห็นว่าอาจารย์ใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลาย และการอภิปรายกลุ่มอยู่ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกับนิสิตที่เห็นว่า อาจารย์ใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลายอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน

3.2 การวัดผลและประเมินผล พบว่า นิสิต มีความคิดเห็นว่าอาจารย์มีการวัดผลและประเมินผล

เป็นระยะ ใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์

และการทดสอบ เน้นการประเมินอย่างมีส่วนร่วม และสอดคล้องกับจุดประสงค์ของการเรียน

การสอน ส่วนบัณฑิต เห็นว่าอาจารย์ใช้วิธีการวัดผลที่หลากหลาย และเน้นการประเมินอย่าง

มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกับอาจารย์ที่เห็นว่าได้เน้นการประเมินอย่างมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน

3.3 การใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ พบว่า นิสิต มีความคิดเห็นว่าอาจารย์

มีการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม มีการใช้แหล่งการเรียนรู้ทั้งภายในและ

ภายนอกสถานศึกษา มีการส่งเสริมการใช้สื่อการสอนที่ทันสมัย และมีความสามารถและทักษะในการใช้สื่อ

และเทคโนโลยี ยกเว้นเรื่องการเรียนรู้ที่ตรงคุณวุฒิมาให้ความรู้ที่เห็นว่ายู่ในระดับปานกลาง ส่วน

บัณฑิต มีความคิดเห็นว่าการเรียนรู้ที่ตรงคุณวุฒิมาให้ความรู้ การใช้แหล่งการเรียนรู้ทั้งภายในและ

ภายนอกสถานศึกษา และการส่งเสริมการใช้สื่อการสอนที่ทันสมัยนั้นอยู่ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกับ

อาจารย์หรือวิทยากรที่สอน ที่เห็นว่าเรื่องการเรียนรู้ที่ตรงคุณวุฒิ

ผู้ทรงคุณวุฒิมาให้ความรู้ที่อยู่ในระดับปานกลาง แต่ก็มีสิ่งหนึ่งที่เห็นแตกต่างจากผู้อื่น คืออาจารย์มี

ความสามารถและทักษะในการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับปานกลาง

3.4 การจัดบริการทางวิชาการและด้านกิจการนิสิต พบว่า นิสิต มีความคิดเห็น

ทางคณะศึกษาศาสตร์มีการจัดกิจกรรมชมรมทางวิชาการอย่างเพียงพอและสอดคล้องกับ

ความต้องการของผู้เรียน ช่วยเสริมสร้างความรู้และประสบการณ์นอกเหนือจากการเรียน

ทำให้มีความรับผิดชอบและปฏิบัติงานตามหน้าที่ได้ประสบผลสำเร็จ ได้รับความรู้และ

ประสบการณ์ และเป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ แต่ตัวนิสิตเห็นว่าตนมีส่วนร่วมในกิจกรรมบริการทางวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนบัณฑิตก็เช่นเดียวกัน คือเห็นว่าตนมีส่วนร่วมในกิจกรรมบริการทางวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง และนอกจากนั้นแล้วยังเห็นว่าการจัดกิจกรรมชมรมทางวิชาการมีความเพียงพอและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และช่วยเสริมสร้างความรู้และประสบการณ์ นอกเหนือจากการเรียนอยู่ในระดับปานกลาง และสำหรับอาจารย์หรือวิทยากรที่สอนนั้น เห็นว่าทุกข้อมีเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง คือความเพียงพอและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนในเรื่องการจัดกิจกรรมชมรมทางวิชาการ การช่วยเสริมสร้างความรู้และประสบการณ์นอกเหนือจากการเรียน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวิชาการของนิสิต การทำให้นิสิตมีความรับผิดชอบและปฏิบัติงานตามหน้าที่ได้ประสบความสำเร็จ การได้รับความรู้และประสบการณ์ และการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์อยู่ในระดับปานกลาง

4. ด้านผลผลิต พบว่า นิสิต บัณฑิต อาจารย์หรือวิทยากร และผู้บังคับบัญชาชั้น

ต้นมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลผลิตของหลักสูตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านสรุปผลได้ดังนี้

4.1 ด้านความรู้ ความคิด และความสามารถ พบว่า นิสิตและผู้บังคับบัญชาชั้นต้น

มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่า นิสิตรู้วิธีแสวงหาความรู้ข้อมูลและข่าวสาร ค้นหาคำความรู้เพิ่มเติมให้กว้างขวางทันสมัย มีความฉลาดและรอบรู้ มีความคิดริเริ่ม รู้จักวิพากษ์วิจารณ์ เข้าใจปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม มีความรู้ ทักษะและประสบการณ์ทางด้านวิชาชีพครูและวิชาเอกอย่าง

เพียงพอ ส่วนอาจารย์หรือวิทยากรที่สอนนั้น มีความคิดเห็นว่านิสิตรู้วิธีแสวงหาความรู้ข้อมูลและข่าวสาร การค้นหาคำความรู้เพิ่มเติม ความคิดริเริ่ม การวิพากษ์วิจารณ์ และการเข้าใจปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง และบัณฑิต มองว่าตนเองมีความฉลาดและรอบรู้อยู่ในระดับปานกลาง

4.2 คุณธรรม จริยธรรม ลักษณะนิสัย พบว่า นิสิต บัณฑิต และผู้บังคับบัญชา

ชั้นต้นมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่านิสิตเป็นผู้ประพฤติตนดีสม่ำเสมอ เป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม มีความรับผิดชอบ ความยุติธรรม ใช้คุณธรรมนำสุขให้เกิดในชีวิตประจำวัน มีความรักพอใจและนิยมในวิชาชีพครู ปรรณนาที่จะเป็นครู จะสร้างเสริมเกียรติภูมิแห่งความเป็นครู จะอุทิศตนเพื่อพัฒนาศิษย์ และจะตั้งใจทำงานเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ แต่สำหรับอาจารย์หรือวิทยากรที่สอน เห็นว่านิสิตหลายคนไม่ปรรณนาที่จะเป็นครู

4.3 ทักษะปฏิบัติและบุคลิกภาพ พบว่า นิสิต บัณฑิต อาจารย์หรือวิทยากรที่สอนและ

ผู้บังคับบัญชาชั้นต้น มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่านิสิตสามารถใช้เทคนิคการสอนเหมาะสมกับสภาพการเรียนรู้ มีความสามารถในการใช้ภาษาสื่อสาร มีทักษะในการสอนและปฏิบัติงานครู มีทักษะในการใช้คอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ

5. ด้านผลกระทบของหลักสูตร พบว่า นิสิต บัณฑิต และผู้บังคับบัญชาชั้นต้นมีความคิดเห็น

เกี่ยวกับผลกระทบหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน สรุปผลได้ดังนี้

5.1 การนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงาน พบว่า นิสิต และบัณฑิต มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่าตนเองสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาไปใช้กับงานที่รับผิดชอบได้ เนื้อหาวิชาที่เรียนมีความเหมาะสมกับงานที่รับผิดชอบ สามารถนำหลักการแนวคิด ทฤษฎี ที่เรียนมาประยุกต์ใช้ในการทำงาน สามารถรับเทคโนโลยีใหม่ๆ และนำมาปรับปรุง และประยุกต์เพื่อใช้ในการทำงาน ประสบการณ์ที่ได้รับขณะศึกษา ส่งผลให้มีทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน และหลักสูตรของคณะฯ ตอบสนองความต้องการในการทำงาน ส่วนผู้บังคับบัญชาชั้นต้น ก็มีความคิดเห็นเช่นเดียวกัน และนอกจากนี้ยังเห็นว่าบัณฑิตมีคุณภาพเป็นที่พึงพอใจของผู้บังคับบัญชาและเป็นที่ยอมรับของสังคมอีกด้วย

5.2 การพัฒนาตน พบว่า นิสิต บัณฑิต และผู้บังคับบัญชาชั้นต้น มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่า นิสิตสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นในการทำงานได้ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีภาวะความเป็นผู้นำ สามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้ร่วมงาน สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ สิ่งแวดล้อม และระเบียบข้อบังคับของที่ทำงานได้ สามารถพัฒนาตนเองในด้านวิชาการ มีความรับผิดชอบและเอาใจใส่งาน และเป็นผู้ตรงต่อเวลาทั้งด้านการปฏิบัติงานและเรื่องทั่วไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้ผลการวิจัย

จากผลการวิจัย สรุปได้ว่าความคิดเห็นส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก แต่มีบางด้านที่ต้องได้รับการปรับปรุง คือปัจจัยนำเข้าโดยเฉพาะด้านนิสิตที่พบว่ายังไม่มีพื้นฐานที่แตกต่างกันพอสมควร และยังขาดการใฝ่รู้ใฝ่เรียน ซึ่งเป็นสิ่งที่ทางคณะศึกษาศาสตร์ และมหาวิทยาลัยนเรศวรต้องริบดำเน้นแก้ไขอย่างเร่งด่วน เพื่อที่บัณฑิตจะได้มีความมั่นใจในความรู้ความสามารถของตน และไปประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุข ด้านกระบวนการ พบว่าในส่วนของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนยังไม่มีเหมาะสมเท่าที่ควร ซึ่งจำนวนนิสิตที่เรียนในแต่ละห้องยังมีจำนวนมากเกินไปส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปด้วยความยากลำบาก

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ ทำให้ไม่ทราบรายละเอียดปลีกย่อยที่สำคัญ ดังนั้นในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรใช้แบบสอบถามปลายเปิด หรือสนทนากลุ่ม เพื่อจะได้ทราบถึงปัญหาที่แท้จริงในระหว่างเรียนและสำเร็จการศึกษาไปแล้ว เพื่อนำมาเป็นแนวทางให้กับนิสิตรุ่นต่อ ๆ ไป

บรรณานุกรม

คณะศึกษาศาสตร์. (2546). รายงานประจำปี 2545. พิษณุโลก: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

จตุรรัตน์ บวรสิน. (2542). การประเมินหลักสูตรระดับปริญญาตรี วิชาเอกสุขศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่: ศูนย์วิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ธีรารัง บัวศรี. (2531). ทฤษฎีหลักสูตร: การออกแบบและพัฒนา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
บุญชม ศรีสะอาด และคณะ. (2539). การประเมินหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.

ปรเมศวร์ ชุนภักดี. (2527). การศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการสอนของอาจารย์ใน
มหาวิทยาลัยศิลปากร. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม., กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527.

ยรรยงค์ ศัตร์ภูริรัมย์. (2544). การประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช 2540
สาขาวิชาช่างก่อสร้าง. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สถาบันเทคโนโลยี
พระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

มหาวิทยาลัยนเรศวร. (มปป.). แผนพัฒนามหาวิทยาลัยนเรศวร ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษา
ระดับอุดมศึกษาระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

วนิดา เพ็ญกิ่งกาญจน์. (2542). การประเมินหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชาเอกภาษาอังกฤษ
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่: ศูนย์วิจัยการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี. (มปป.). แผนพัฒนาการศึกษา
แห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 - 2544). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการ
การประถมศึกษาแห่งชาติ 2532.

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์.(2528). รวบรวมบทความทางการประเมินผลโครงการ กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สุนีย์ ประสมปลื้ม. (2535). การประเมินหลักสูตรภาษาอังกฤษ ระดับปริญญาตรี สาขาศิลปศาสตร์
ในวิทยาลัยครูภาคอีสาน. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อรนุช หลิมประเสริฐ (2536) ภาวะการณ์มีงานทำและคุณภาพในการทำงานของผู้จบอุดมศึกษา.
กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

อากาศร บุญสม. (2536). การประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาวิชาเลขานุการ
ของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล (ฉบับปรับปรุง) พุทธศักราช 2530. ปรินญาณิพนธ์
กศ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Oliva F. Peter. Developing the Curriculum. Toronto : Little, Brown & Company Limited, 1982.

Schubert. W.R. Curriculum : Perspective Paradigm and Possibility. Toronto : Little
Brown and Company, 1986.

Tranner and Tranner. Curriculum Development : Theory and Practice. New York : Macmillan, 1975.

3

วาริรัตน์ แก้วอุไร เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย อมรรัตน์ และปกรณ์ ประจันบาน. (2549).

บทความวิจัยเรื่อง รูปแบบของระบบการบริหารจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสำหรับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา สำหรับสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ : กรณีศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา จังหวัดพิษณุโลก. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร (ฉบับพิเศษ) 2549.

รูปแบบของระบบการบริหารจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสำหรับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา สำหรับสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ : กรณีศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา จังหวัดพิษณุโลก

Operating Model of Integrated Educational Management System for Educational Service Areas and Schools Emphasizing Knowledge – Based Economy Society: A case of Educational Service Areas and Schools in Phitsanulok Province

วาริรัตน์ แก้วอุไร¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ พัฒนารูปแบบทั่วไป (General Model) ของระบบบริหารจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสำหรับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาจังหวัดพิษณุโลก และเพื่อพัฒนากลไกของการแปลงรูปแบบของระบบบริหารจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ สู่รูปแบบที่เหมาะสมกับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาของจังหวัดพิษณุโลก วิธีการดำเนินการวิจัย ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยเน้นการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง (Participatory Research)

ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบทั่วไป (General Model) ของระบบบริหารจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ สำหรับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาจังหวัดพิษณุโลก การวางแผนบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการโดยใช้ MSPA ของสถานศึกษา จะต้องมีการกำหนดตารางงาน จำแนกตามโครงการสร้างบริหารงานของสถานศึกษา ในโรงเรียนทั่วไปจะแบ่งเป็น 4 ฝ่าย ดังนี้ 1) การบริหารงานวิชาการ 2) การบริหารงบประมาณ 3) การบริหารงานบุคคล 4) การบริหารงานทั่วไป ยกเว้นโรงเรียนขนาดใหญ่ที่อาจจำแนกตามฝ่าย 7 ฝ่าย เพื่อรองรับการประกันคุณภาพ
2. รูปแบบของระบบการบริหารจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่ใช้กลไกในการแปลงรูปแบบทั่วไปให้เป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับเขตพื้นที่ (Customized Model) มีระบบบริหารจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นผลผลิตจากการเสริมพลังอำนาจ (Empowerment) ให้ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1 และผู้บริหารสถานศึกษา สามารถสร้างและแสดงพลังความสามารถในการพัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการ

ด้วยตนเอง โดยมีแนวทางการพัฒนาระบบการบริหารจัดการแบบ บูรณาการสำหรับเขตพื้นที่ การศึกษาและสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่

คำสำคัญ : การพัฒนารูปแบบ ระบบการบริหารจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ สังคมเศรษฐกิจฐานความรู้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรวิรัตน์ แก้วอุไร ร่วมกับ รองศาสตราจารย์เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย ดร.อมรรัตน์ วัฒนารณางสาวอังคณา อ่อนธานี ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

1. วาดภาพความสำเร็จ (Success) การบริหารจัดการศึกษาจะต้องวาดภาพความสำเร็จของเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา ในด้านวิสัยทัศน์ (Vision) จุดมุ่งหมาย (Goal) บทบาท (Role) และภารกิจ (mission) ที่เป็นภาพความสำเร็จของการจัดการศึกษา (มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของชาติ และ 4 ร.) ที่ชัดเจนและสอดคล้องกับความต้องการของสังคม เศรษฐกิจฐานความรู้

2. กำหนดโครงสร้าง (Structure) การบริหารจัดการการศึกษาจะต้องมีการกำหนดโครงสร้างกลุ่มงาน และมาตรฐานการดำเนินงานที่เป็นโครงสร้างการบริหารที่มีความยืดหยุ่น และตอบสนองต่อภารกิจหลัก และมีบรรยากาศที่เป็นวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้

3. บริหารจัดการ (Management) การบริหารจัดการศึกษาจะต้องมีการบูรณาการการบริหาร โดยใช้ MSPA เป็นตัวขับเคลื่อน ได้แก่ การระดมทรัพยากร การวางกลยุทธ์สำคัญและการขับเคลื่อนกลยุทธ์ การมีส่วนร่วม และความเป็นอิสระ

4. ติดตามกำกับ (Monitoring) การบริหารจัดการศึกษา จะต้องมีการตรวจสอบภายในและติดตามประเมินผลที่ดำเนินงานตามตัวชี้วัดที่เป็นรูปธรรมเป็นระยะๆ เพื่อปรับปรุงแก้ไขจนบรรลุจุดมุ่งหมาย

โดยมีกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก 4 กลยุทธ์ ดังนี้

1. ส่งเสริมและสร้างโอกาสทางการศึกษาอย่างเสมอภาคและทัดเทียมกัน
2. ระดมสรรพกำลังทุกภาคส่วนของสังคมในการจัดการศึกษา
3. พัฒนาระบบการบริหารจัดการและพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้
4. พัฒนามาตรฐานคุณภาพนักเรียนและขีดความสามารถในการแข่งขันระดับสากล

การบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการ โดยใช้ MSPA ของสถานศึกษา มีรูปแบบของระบบการบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการสำหรับสถานศึกษาที่ใช้หลักการจัดการศึกษาแบบบูรณาการ โดยใช้ MSPA ในการบริหารงาน และได้จัดทำคู่มือฯ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารงานภายในสถานศึกษา มีสาระสำคัญที่เหมือนกัน ดังนี้

1. ความเป็นมาและความสำคัญของระบบการบริหารจัดการการศึกษาแบบ บูรณาการ
2. ภาพความสำเร็จของการบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการ
3. โครงสร้างการบริหาร
4. การบริหารจัดการ
5. การกำกับ ติดตาม
6. ข้อจำกัดของการบริหารจัดการและแนวทางแก้ไข

โดยทุกโรงเรียนต่างนำการบริหารจัดการแบบ MSPA ไปบริหารจัดการในโครงสร้างการงาน หลักและการกำหนดงาน/โครงการ ให้เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติ เพื่อมุ่งส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณลักษณะ 4 ร. ได้แก่ รู้ทัน รู้นำโลก เรียนรู้ ชำนาญ เชี่ยวชาญปฏิบัติ รวมถึงสร้างสรรค์สังคม รักความเป็นไทย ใฝ่สันติ

การติดตามกำกับ (Monitoring) พบว่า โรงเรียนทุกโรงเรียนได้มีการตรวจสอบภายในและติดตามประเมินผลการดำเนินงาน สรุปได้ดังนี้ มีการกำหนดคณะกรรมการ ให้ครูและบุคลากรทุกคนของโรงเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและปรับปรุงเพื่อพัฒนาโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง มีระบบการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในโรงเรียน กำหนดระยะเวลาในการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในโรงเรียน การปฏิบัติงานตามระยะเวลาที่กำหนด และสรุปผลรายงานการปฏิบัติต่อคณะกรรมการบริหาร โรงเรียน และนำผลการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงแก้ไข ตามกระบวนการของ PDCA เพื่อใช้รายงานผลการตรวจสอบตนเอง (SAR)

Abstract

The research objectives were; to develop general model of Integrated Educational Management System (IEMS) for Educational Service Areas and schools in Phitsanulok, and to develop mechanism of transmitting model of IEMS under Education Reform into the appropriate model of Educational Service Areas and schools in Phitsanulok

Research Procedure: It is R & D research focusing on the participation of the involved persons as Participatory Research. Research Findings:

1. General Model of IEMS for Educational Service Areas and schools in Phitsanulok is composed of 4 components;

1.1 Success : Educational Management has to be proposed with the success for Educational Service Areas and schools through vision, goal, roles and mission on the success of educational management together with National Basic Education Standards as well as '4 Ror' Characteristics which is distinctive and responding to the needs emphasizing knowledge-based economics society.

1.2 Structure : Educational Management has to be provided with a structure of working group and standards of task operating, based on managing structure which is flexible and associable to the mission. The atmosphere of leaning culture is also included.

1.3 Management: Educational Management has to be integrated with MSPA; mobilization, strategies, participation and autonomy, for moving forward.

1.4 Monitoring: Educational management has to be validated internally and the operating tasks have to be from time to time evaluated with concrete indicators in order to be improved until achieve its objectives.

Four strategies for developing the quality of Education are ; 1) promoting and creating the equality and equity of educational opportunity 2) mobilizing all of the social sectors in educational management 3) developing educational management system and the quality of learning and 4) developing the standards of student quality and the competency of their international competitiveness.

Model of IEMS for schools which is in use in the integrated management principles with MSPA and provided the handout so that they could be used as guidelines for using within schools. It composes of 1) rational 2) success 3) structure 4) management 5) monitoring and 6) limitation.

The planning of IEMS with MSPA, most schools formulate tasks under the structure of school management which is divided into 4 sections 1) The management of academic affair 2) The management of budgeting 3) The management of personals 4) The management of general affair. For the big-sized school, school tasks might be divided into 7 sections responding to the Quality Assurance. In other words, all schools tried to put MSPA management into their main tasks as well as projects so that the students could achieve '4 Ror' characteristics ;1) smart consumer 2) breakthrough thinker 3) social concerns and 4) Thai pride. The mechanism of monitoring for the internal quality and the follow-up of the evaluation results is done by providing working committee comprising teachers and every person in school to take part in improving school tasks so that school could be continuously developed, monitoring internal quality assurance, timing for monitoring and reviewing school tasks and summarizing as self assessment report.

Key word: Model Development, Integrated Management Administrative System, Knowledge- based Economy Society.

ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย

ประเทศไทยจำเป็นต้องปรับตัวและเร่งพัฒนาเข้าสู่สังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-Based Economy Society) ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวด้วยการเพิ่มขีดความสามารถของประเทศ และเปิดกว้างออกสู่นานาชาติมากขึ้น จึงมีความจำเป็นต้องปฏิรูประบบราชการและระบบการศึกษา เพื่อพัฒนาศักยภาพของประเทศสู่การแข่งขันบนเวทีนานาชาติ การพัฒนาที่นำไปสู่สังคมที่มีฐานความรู้ (Knowledge-Based Society) ซึ่งประชาชนสามารถเรียนรู้ สร้างความรู้ ใช้ความรู้ในการผลิตเพื่อการแบ่งปันได้อย่างมีคุณภาพมาตรฐานในขณะ เดียวกันก็สามารถรักษาเอกลักษณ์และความเป็นไทยได้ จึงจำเป็นต้องปรับระบบการศึกษาเพื่อเพิ่มขีดความสามารถและ โอกาสในการเรียนรู้ มีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สามารถเรียนรู้ สืบค้นความรู้ จัดเก็บและใช้ความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือเชิงยุทธศาสตร์ สำหรับพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ยั่งยืน ในการเปลี่ยนผ่านการศึกษาสู่ยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ จะต้องพัฒนาเด็กไทยให้ทันสมัยและมีความรู้ดี โดยมีลักษณะสำคัญคือ รู้จักคิด รู้จักเลือกและค้นคว้า มีทักษะการแก้ปัญหาในอนาคต มีทักษะการบริหารจัดการ สื่อสาร รู้จักการเทียบมาตรฐาน และการพัฒนาตนเองสู่การแข่งขันทับโลกภายนอก ครูจะต้องจัดการเรียนรู้ให้เด็กสามารถบูรณาการเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้กับงาน โครงการและชีวิตจริงได้ (ชัชอนันต์ สมุทวานิช, 30 สิงหาคม 2547) โดยเด็กไทยจะต้องมีลักษณะรู้ทัน รู้นำโลก เรียนรู้ชำนาญ เชี่ยวชาญ ปฏิบัติ รวมพลัง สร้างสรรค์สังคม และ รักความเป็นไทย ใฝ่สันติ

การพัฒนาประเทศสู่สังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ ซึ่งเป็นสังคมที่ประชาชนมีความรู้และศักยภาพในการแสวงหาความรู้สำหรับการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ซึ่งประกอบด้วยความสามารถพื้นฐาน ได้แก่สามารถเรียนรู้ สร้างความรู้ ใช้ความรู้ และผลิตผลงานคุณภาพสำหรับการแข่งขันได้ ระบบการศึกษาจึงจำเป็นต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 4ร ซึ่งประกอบด้วย รู้ทัน รู้นำโลก เรียนรู้ชำนาญ เชี่ยวชาญการปฏิบัติ รวมพลังสร้างสรรค์สังคม และรักษ์วัฒนธรรมไทย ใฝ่สันติ โดยมีระบบการบริหารจัดการการศึกษาที่เหมาะสมรองรับ

หน่วยงานสำคัญที่สุดที่จะทำให้การปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ประสบความสำเร็จหรือไม่ก็คือ เขตพื้นที่การศึกษา (Educational Service Areas) และสถานศึกษาอันเป็นหน่วยยุทธศาสตร์ทางการศึกษาในพื้นที่ (Strategic Area) หรือเปรียบเสมือนแม่ทัพนายกองที่จะนำพาการศึกษาขั้นพื้นฐานไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์ร่วมกัน

เขตพื้นที่การศึกษาที่มีการจัดตั้งขึ้นตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ มีหน้าที่ต้องส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่ต่างๆ ต้องวางระบบการบริหารจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่เหมาะสมกับบริบทและความต้องการจำเป็นของตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมายที่กำหนด ซึ่งการบริหารจัดการเรียนรู้ในเขตพื้นที่การศึกษาควรต้องบูรณาการเข้ากับยุทธศาสตร์ของจังหวัด โดยมีสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่เป็นที่ปรึกษาทางวิชาการ เป็นการเชื่อมโยงทุกภาคส่วนของสังคมในเขตพื้นที่เข้าสู่ระบบการบริหารจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ซึ่งการวิจัยนี้จะวางรูปแบบของระบบการบริหารจัดการเรียนรู้จังหวัดพิษณุโลก เพื่อให้ได้รูปแบบของระบบบริหารจัดการและ ส่งเสริมเรียนรู้ที่เหมาะสมกับพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาจังหวัดพิษณุโลกทั้งในเชิงการบริหารวิชาการ การบริหารบุคคล การบริหารบุคคล การบริหารทั่วไป และงบประมาณ ให้เกิดความคล่องตัว มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและตามความต้องการของชุมชนตลอดจนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ของผู้เรียนในสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางการศึกษาสำหรับสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ในฐานะคณะทำงานของสถาบันอุดมศึกษาในท้องถิ่นตระหนักถึงความสำคัญของการใช้รูปแบบของระบบการบริหารจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสำหรับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาของจังหวัดพิษณุโลกเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งยังเป็นการวางรากฐานสำหรับการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ สังคมแห่งการเรียนรู้และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ จึงได้ดำเนินการ โครงการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบของระบบการบริหารจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสำหรับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาจังหวัดพิษณุโลก เพื่อให้ได้รูปแบบที่เป็น Operating Model สำหรับจังหวัดพิษณุโลกที่ปรับให้เหมาะกับบริบทของเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาจังหวัดพิษณุโลก เพื่อสามารถเป็นตัวอย่างในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะและศักยภาพเหมาะสมสำหรับสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบทั่วไป (General Model) ของระบบบริหารจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ สำหรับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาจังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อพัฒนากลไกของการแปลงรูปแบบของระบบการบริหารจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ สู่รูปแบบที่เหมาะสมกับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาของจังหวัดพิษณุโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยเน้นการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง (Participatory Research)

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาระบบการบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการ (Integrated Educational Management System, iEMS) ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก
 - 1.1 วัตถุประสงค์ความสำเร็จ (Success)
 - 1.2 กำหนดโครงสร้าง (Structure)
 - 1.3 บริหารจัดการ (Management) โดยใช้ MSPA เป็นตัวขับเคลื่อน ได้แก่ การระดมทรัพยากร (Mobilization) กลยุทธ์ (Strategy) การมีส่วนร่วม (Participation) และความเป็นอิสระ (Autonomy)

1.4 ติดตามกำกับ (Monitoring)

รูปแบบทั่วไปของระบบบริหารจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ สำหรับเขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วยระบบย่อยดังต่อไปนี้

1) ระบบการบริหารวิชาการ ประกอบด้วย การดำเนินงานและบริหารจัดการด้านหลักสูตรการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การนิเทศกำกับติดตามและประเมิน การใช้เทคโนโลยีการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ การประกันคุณภาพการศึกษา การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

2) ระบบการบริหารจัดการ ประกอบด้วย การกำหนดวิสัยทัศน์ การวางแผนยุทธศาสตร์ แผนกลยุทธ์ โครงสร้างการบริหาร การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารนโยบาย การแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติ การกำกับติดตาม การประเมินผลนโยบาย

3) ระบบการบริหารบุคคล ประกอบด้วย ระบบข้อมูลสารสนเทศ การกำหนดอัตรากำลัง การพัฒนากำลัง การพัฒนาบุคลากร การประเมินการปฏิบัติงาน

4) ระบบการประสานความร่วมมือ ประกอบด้วย การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนและระดมทุกภาคส่วนในเขตพื้นที่เพื่อจัดการศึกษา การสร้างเครือข่ายความเชื่อมโยงระหว่างชุมชน โรงเรียน วิทยาลัย สถาบันอุดมศึกษาในเขตพื้นที่ สถาบันทางสังคมในท้องถิ่นและจังหวัดเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้และการแบ่งปันทรัพยากรร่วมกัน

รูปแบบของระบบบริหารจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการมีทั้งรูปแบบทั่วไป และกลไกในการแปลงรูปแบบทั่วไปให้เป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับเขตพื้นที่ (Customized Model)

2. พื้นที่ในการศึกษาระบบการบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการ ได้แก่

2.1 เขตพื้นที่การศึกษา เขต 1 ประกอบด้วย สำนักเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1 และสถานศึกษา 4 แห่ง คือ โรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี โรงเรียนวัดเสนาหิน โรงเรียนวัดมทาวนาราม และ โรงเรียนบางระกำวิทยศึกษา

2.2 เขตพื้นที่การศึกษา เขต 2 ประกอบด้วย สำนักเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 2 และสถานศึกษา 4 แห่ง คือ โรงเรียนบ้านวังสาร โรงเรียนบ้านเนินสะอาด โรงเรียนวังทองพิทยาคม และ โรงเรียนวังพิถกุลวิทยศึกษา

เพื่อให้ได้รูปแบบที่เป็น Operating Model สำหรับจังหวัดพิษณุโลกที่ปรับให้เหมาะกับบริบทของเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาจังหวัดพิษณุโลก เพื่อสามารถเป็นตัวอย่างในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะและศักยภาพเหมาะสมสำหรับสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้

การดำเนินการวิจัยมีขั้นตอนการดำเนินการต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ

ทีมวิจัยมหาวิทยาลัยนเรศวรประชุมร่วมกับทีมวิจัยจุฬาเพื่อทำความเข้าใจความมุ่งหมายของการดำเนินการวิจัย และทำการคัดเลือกสำนักเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาจังหวัดพิษณุโลก 3 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี โรงเรียนบ้านวังสาร และ โรงเรียนเสนาหิน เป็นกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยในช่วงแรก

ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการ

2.1 ทีมวิจัยมหาวิทยาลัยนเรศวร ทีมวิจัยเขตพื้นที่การศึกษา และทีมวิจัยสถานศึกษา วางแผนจัดทำคู่มือระบบบริหารจัดการการศึกษาแบบบูรณาการสำหรับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา

2.2 การนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการแบบบูรณาการของเขตพื้นที่การศึกษา เขต 1 เขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 2 สถานศึกษา 3 แห่งในช่วงแรก และสถานศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก อีก 5 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนมทาวนาราม โรงเรียนบางระกำวิทยศึกษา โรงเรียนวังทองพิทยาคม โรงเรียนวังพิถกุล และ โรงเรียนบ้านเนินสะอาด

2.3 ทีมวิจัยมหาวิทยาลัยนเรศวร ทีมวิจัยเขตพื้นที่การศึกษา และทีมวิจัยสถานศึกษา ร่วมประชุมกับทีมวิจัยจุฬาเพื่อนำเสนอคู่มือและรูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาแบบบูรณาการที่คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.4 ทีมวิจัยมหาวิทยาลัยนเรศวร นิเทศและติดตามการจัดทำคู่มือระบบการบริหารจัดการการศึกษาแบบบูรณาการในเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลกเขต 1 และเขต 2 และสถานศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก 8 แห่ง เกี่ยวกับความก้าวหน้าและปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำคู่มือ และให้ข้อเสนอแนะ

2.5 ทีมวิจัยมหาวิทยาลัยนเรศวร และทีมวิจัยจุฬาฯ นิเทศและติดตามการจัดทำคู่มือระบบการบริหารจัดการการศึกษาแบบบูรณาการในเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลกเขต 1 และเขต 2 และสถานศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก 8 แห่ง เกี่ยวกับความก้าวหน้าและปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำคู่มือ และให้ข้อเสนอแนะ

2.6 ทีมวิจัยมหาวิทยาลัยนเรศวรและทีมวิจัยจุฬาฯ มีการประชุมร่วมกันทีมวิจัยเขตพื้นที่การศึกษา และทีมวิจัยสถานศึกษาจังหวัดพิษณุโลกเพื่อรายงานความก้าวหน้าของการดำเนินการตามระบบการบริหารจัดการการศึกษาตามที่ได้กำหนดไว้

ขั้นที่ 3 การสังเคราะห์ระบบการบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการสำหรับเขตการศึกษาและสถานศึกษา จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งมีวิธีดำเนินการดังต่อไปนี้

3.1 สังเคราะห์ระบบการบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการสำหรับเขตการศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ในแต่ละเขตพื้นที่ โดยใช้ MSPA

3.2 สังเคราะห์ระบบการบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการสำหรับสถานศึกษาจังหวัดพิษณุโลกในแต่ละเขตพื้นที่ โดยใช้ MSPA

3.3 สังเคราะห์รูปแบบทั่วไป (General Model) ของระบบบริหารจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ สำหรับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาจังหวัดพิษณุโลก

3.4 วิเคราะห์กระบวนการและกำหนดกลไกของการแปลงรูปแบบของระบบการบริหารจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ สู่รูปแบบที่เหมาะสมกับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาของจังหวัดพิษณุโลก

การวิจัยภาคสนามในจังหวัดพิษณุโลก มีสถานศึกษาเข้าร่วมโครงการทั้งหมด 8 แห่ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 2 แห่ง และมหาวิทยาลัยท้องถิ่น ได้แก่ มหาวิทยาลัยนเรศวร โดยแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะแรก มีสถานศึกษาเข้าร่วมในฐานะโรงเรียนแกนนำ 2 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี และโรงเรียนวัดเสาหิน ส่วนโรงเรียนเครือข่าย 1 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนบ้านวังสาร ส่วนระยะที่สอง มีสถานศึกษาเข้าร่วมในฐานะโรงเรียนเครือข่ายเพิ่มเติมอีก 5 แห่ง ได้แก่ โรงเรียน วัดมหรานาราม บางระกำวิทยศึกษ บ้านเนินสะอาด วังทองพิทยาคม และวังพิศกุลวิทยา รวมโรงเรียนแกนนำ 2 แห่ง โรงเรียนเครือข่าย 6 แห่งและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 2 แห่ง ซึ่งผลการติดตามการดำเนินงานในส่วนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาที่เป็นโรงเรียนแกนนำ มีสาระสำคัญดังนี้

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1 (ตัวแทนเขตพื้นที่การศึกษา)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ก่อนเข้าร่วมโครงการมีคู่มือแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการของเขตตั้งแต่ต้นปี 2548 และมีโครงการหลายโครงการที่มีการพัฒนาผู้เรียนและครูอยู่แล้ว โดยมีจุดเด่นของการบริหารจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน เช่น นำ ICT มาใช้ในการบริหารจัดการเรียนการสอนมากขึ้น การนำข้อมูลโรงเรียนมาใช้เป็นฐานในการพัฒนาการเรียนการสอน มีชมรมครูภาษาอังกฤษ ชมรมผู้เผยแพร่พระพุทธศาสนา ซึ่งส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแก่ครู เปิดโอกาสให้ครูช่วยสร้างสื่อ นวัตกรรม และช่วยเป็นวิทยากรในการพัฒนาการเรียนการสอน มีศูนย์พัฒนาการเรียนรู้ ศูนย์ ERIC ศูนย์รวมสื่อของสำนักงานเขตพื้นที่ เขต 1 มี Station Unit จำนวน 3 แห่ง เพื่อให้โรงเรียนหมุนเวียนนำนักเรียนมาจัดการเรียนการสอนพัฒนาคอมพิวเตอร์ ซึ่งมี 3 สถานี มี Mobile Unit ให้ครูใช้ ICT เพื่อการเรียนการสอน เป็นต้น

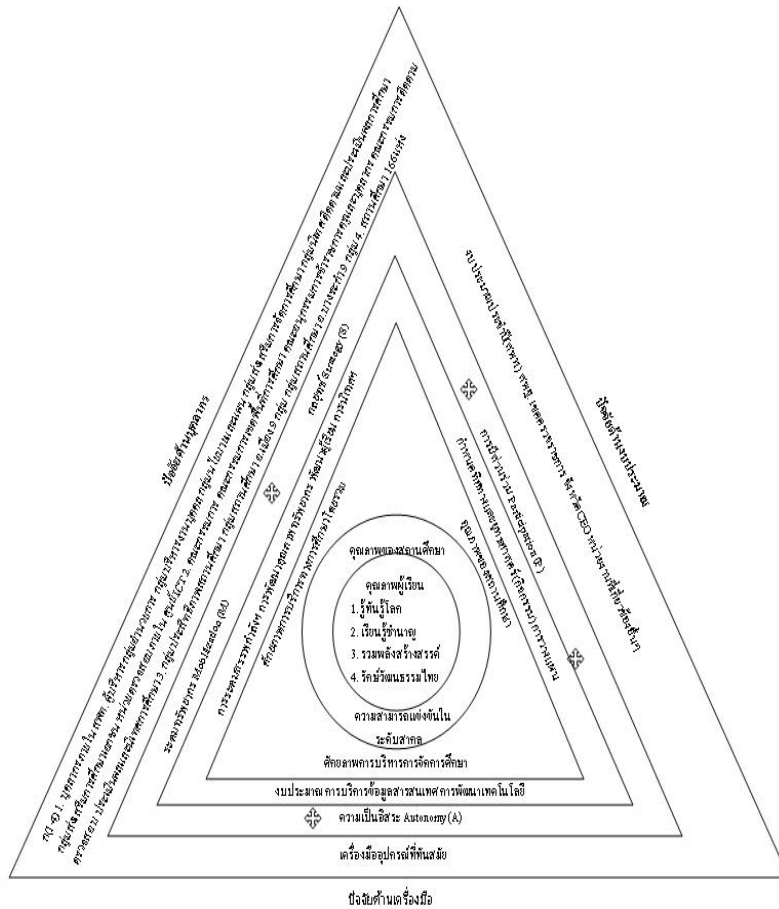
เมื่อเข้าร่วมโครงการ รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลกเขต 1 แต่งตั้งคณะทำงานทำหน้าที่ประสานงานในการจัดทำคู่มือของเขตพื้นที่ และได้ดำเนินการขอร่างคู่มือโดยรวบรวมจากสิ่งที่มีอยู่ เนื่องจากทางเขตได้เคยจัดทำแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการของเขตตั้งแต่ต้นปี 2548 รวมทั้งนำมาบูรณาการกับการปฏิบัติงานจริง โดยมีกระบวนการหรือขั้นตอนในการพัฒนาคู่มือฯ ดังนี้ เริ่มจากศึกษาแนวทางการบริหารจัดการโดยใช้หลัก MSPA และศึกษาคู่มือการปฏิบัติงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาของ สพฐ. และแผนพัฒนาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จากนั้นจึงจัดประชุมคณะทำงานเพื่อกำหนดโครงร่างของคู่มือ รวมทั้งการกำกับ ติดตามและประเมินผล แล้วจึงแบ่งกลุ่มคณะทำงาน เขียนรายละเอียดของเอกสารตามโครงร่าง จัดพิมพ์เอกสารนำเสนอให้แก่แต่ละกลุ่มในเขตพื้นที่ และฝ่ายบริหารของเขตพื้นที่ให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ตลอดจนปรับแก้เอกสารตามข้อเสนอแนะ แต่ในช่วงที่นำคู่มือไปใช้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลกเขต 1 ไม่ได้มีนโยบายนำคู่มือการบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการไปใช้ปฏิบัติจริงทุกส่วนงาน จึงขาดการพัฒนาติดตามการปฏิบัติงานอย่างจริงจัง คู่มือที่ได้เป็นการประชุมของคณะทำงานเพื่อกำหนดโครงร่างของคู่มือการบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการฯ ทำให้ลักษณะการปฏิบัติงานของบุคลากรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ต่างกลุ่มต่างทำงาน จึงทำให้ผลลัพธ์ที่ได้มีคู่มือการบริหารจัดการศึกษาโดยใช้ MSPA เป็นตัวขับเคลื่อน แต่ผลของการนำคู่มือไปใช้อาจเกิดหรือไม่ได้เกิดขึ้นทุกส่วนงานก็ได้เนื่องจากไม่ได้มีการติดตามผลการนำไปใช้

ผลที่เกิดขึ้นจากการใช้ระบบการบริหารจัดการการศึกษาแบบบูรณาการ

- 1) หน่วยงานราชการในจังหวัดได้มีการบริหารจัดการศึกษา บริหารทางการศึกษาโดยมีการระดมทรัพยากรร่วมกัน ทั้งบุคลากร การจัดการ วัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณเพื่อเพิ่มศักยภาพของสถานศึกษาส่งผลให้ผู้เรียนเกิดลักษณะ 4 ร.
- 2) บุคลากรในสำนักงานมีส่วนร่วมในการวางกลยุทธ์ในการบริหารร่วมกัน โดยกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ประเด็นยุทธศาสตร์ เป้าหมายเพื่อจัดทำแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการ และงาน/โครงการ/กิจกรรม ให้สอดคล้องกับสภาพจริงของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
- 3) สถานศึกษาได้รับโอกาสในการพัฒนาศักยภาพของตนเองมากขึ้น มีส่วนร่วมในกิจกรรมของสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามากขึ้น
- 4) นักเรียนได้รับโอกาสทางการศึกษาและพัฒนาศักยภาพของตนเองมากยิ่งขึ้น มีส่วนร่วมในกิจกรรมของสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามากขึ้น โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ กระบวนการและโครงการ ทำให้นักเรียนมีคุณลักษณะพึงประสงค์ 4 ร.

รูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาแบบบูรณาการ (iEMS) โดยใช้หลัก MSPA

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1 มีคู่มือแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการของเขตตั้งแต่ต้นปี 2548 และมีโครงการหลายโครงการที่มีการพัฒนาผู้เรียนและครูอยู่แล้ว เมื่อได้จัดทำคู่มือการบริหารโดยใช้ MSPA เป็นตัวขับเคลื่อน มีกระบวนการจัดทำที่ให้คณะทำงานเข้ามามีส่วนร่วม และมีรูปแบบของระบบการบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการ (iEMS) โดยใช้หลัก MSPA มาใช้ ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาแบบบูรณาการ (iEMS) โดยใช้หลัก MSPA ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1

รูปแบบของระบบการบริหารจัดการศึกษา จัดเป็นการบริหารด้านปัจจัยกระบวนการ ผลสำเร็จโดยโมเดล MSPA มาบริหารจัดการศึกษา ตามสถานการณ์ของการบริหารด้านปัจจัยและกระบวนการ และผลสำเร็จ ต่อการบริหาร คุณภาพการศึกษา คุณภาพผู้เรียน (4 ร.)และความสามารถแข่งขันระดับสากล ซึ่งเป็นการต่อยอดผู้เรียนให้มีความสามารถสูงขึ้น และมีรูปแบบการบริหารจัดการ (Management) โดยใช้หลัก MSPA ดังนี้

การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษ (Mobilization)

การระดมทรัพยากร (M) ปัจจัยประกอบด้วย สถานศึกษา บุคลากร งบประมาณ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการระดมทรัพยากรด้านบุคลากร แต่ละกลุ่มงาน ระดมความคิดเห็นในการปฏิบัติงาน มีการประสานงานแต่ละกลุ่มงาน ทำให้งานมีคุณภาพมากขึ้น ด้านระดมทรัพยากรด้านงบประมาณ มีการสนับสนุนจากกลุ่มงานอำนวยการ ฝ่ายนโยบายและแผนงาน รวมทั้งความร่วมมือจากแหล่งต่างๆที่หลากหลายทั้งภายในและภายนอก เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

การวางกลยุทธ์และการขับเคลื่อนกลยุทธ์สำคัญ (Strategy)

กลยุทธ์ (S) ประกอบด้วย กลยุทธ์ สพฐ. สพท. จังหวัด CEO การปฏิบัติงานภายใต้กรอบนโยบายและแผนงาน ผลที่เกิดขึ้น การทำงานเป็นระบบ และทุกคนยึดตามนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา การทำงานภายใต้ขอบเขตเสนอความคิด ทำงานอย่างมีอิสระ บุคลากรทุกคนทำงานภายใต้ขอบเขตและนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย (Participation)

การมีส่วนร่วม (P) เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ร่วมนโยบาย ดำเนินงาน บุคลากรร่วมดำเนินงาน ทำงานร่วมกัน ทำให้ผู้มีส่วนร่วมเป็นส่วนหนึ่งของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เช่น ชมรมภาษาอังกฤษ ชมรมพระพุทธศาสนา ชมรมภาษาไทย ผลงาน CEO จังหวัดมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ผลที่เกิดขึ้นทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทำให้งานประสบความสำเร็จและมีคุณภาพมากขึ้น

ความเป็นอิสระและความโดดเด่นทางวิชาการ (Autonomy)

ความเป็นอิสระ (A) มีแนวคิดที่อิสระ อิสระในการทำงานภายใต้ขอบเขตของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา บุคลากรทุกคนมีอิสระในการปฏิบัติงาน ทำงานเต็มศักยภาพ

ปัญหาและอุปสรรค

1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลกเขต 1 มีการบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการอยู่แล้ว แต่ยังไม่จัดหมวดหมู่ให้เด่นชัด และบุคลากรบางส่วนยังไม่ตระหนักในการบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการ โดยใช้หลัก MSPA

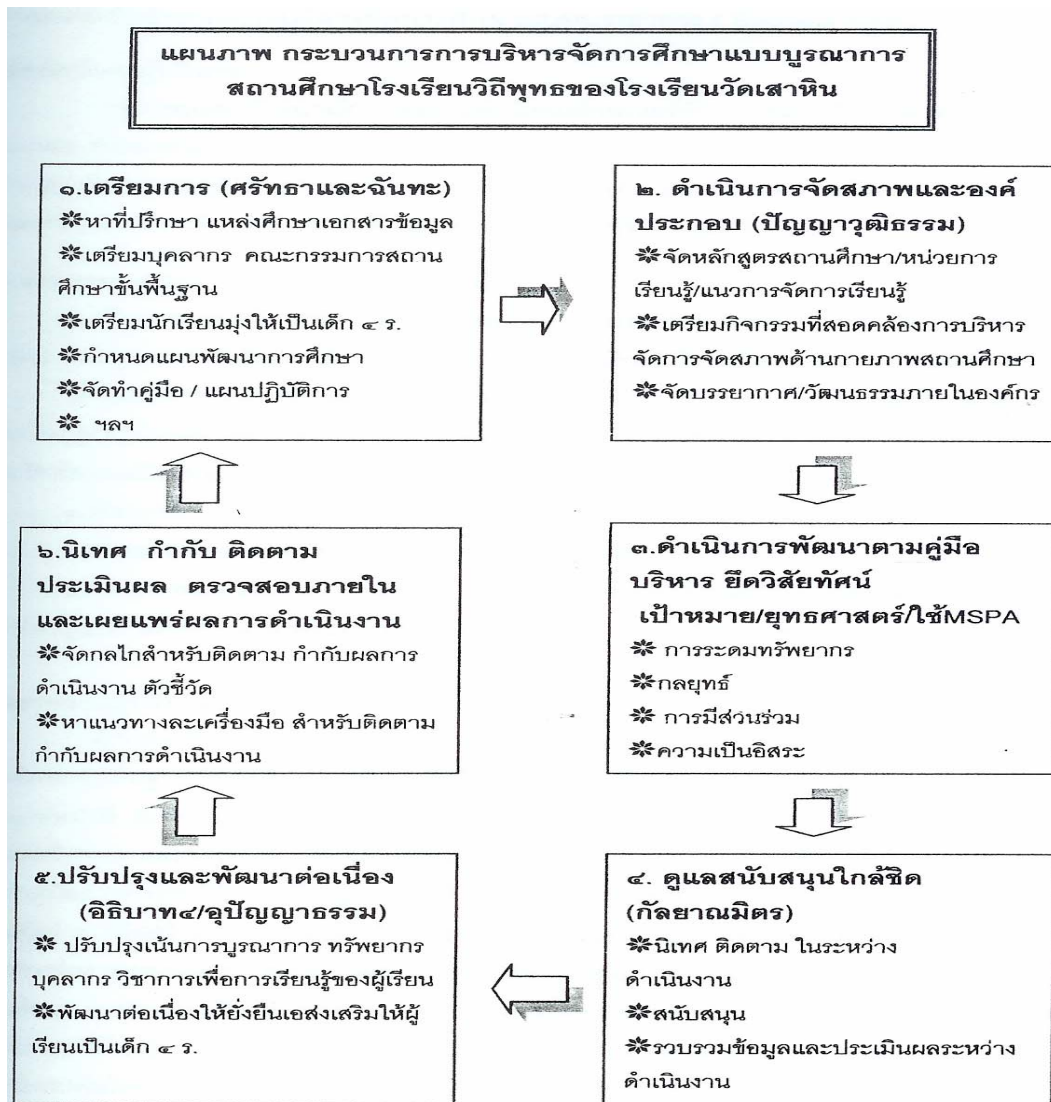
2) การดำเนินการตามแผนขาดการกำกับ ติดตามและประเมินผลที่ชัดเจน

3) การนิเทศ ติดตาม ดำเนินงาน โครงการมีการประสานงานการนิเทศที่ดีแต่บุคลากรของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีภาระมาก จึงทำให้ไม่ได้ร่วมการนิเทศเป็นบางครั้งส่งผลให้ขาดความชัดเจนในการดำเนินงานตามโครงการ

โรงเรียนวัดเสาหิน (โรงเรียนแกนนำ ตัวแทนสถานศึกษาประเภทประถมศึกษาขนาดเล็ก)

ก่อนเข้าร่วมโครงการ โรงเรียนวัดเสาหินมีการบริหารจัดการที่เน้นชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม มีระบบการบริหารที่เน้นการพัฒนาาร่วมกัน มีเครือข่ายมหาวิทยาลัยให้การช่วยเหลือ แต่ยังไม่สามารถพัฒนาครูให้มีความสามารถทางเทคโนโลยีอย่างทั่วถึงรวมทั้งขาดความเป็นอิสระในการสรรหาครูและบริหารจัดการงบประมาณ

เมื่อเข้าร่วมโครงการระยะแรก โรงเรียนมีการดำเนินการบริหารจัดการการศึกษาในโรงเรียน ได้แก่ การจัดทำแผนการสอนตามรูปแบบของ CRP การนำหลักสูตร 4F ไปใช้ในชั้นที่ 1 ในรูปแบบของตลาดวิชาโดยครูฝ่ายวิชาการเป็นผู้ดูแลหลัก ผู้บริหารทำหน้าที่สนับสนุนเรื่องสื่อ-อุปกรณ์ นอกจากนี้โรงเรียนยังได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ได้แก่ อบจ. อบต. และมหาวิทยาลัยนเรศวร ส่วนเรื่อง NET ยังไม่ได้มีการดำเนินการเนื่องจากโรงเรียนยังไม่สามารถเข้าอินเทอร์เน็ตได้เพราะไม่มีสายสัญญาณโทรศัพท์ เมื่อมีการบริหารจัดการแบบบูรณาการ โดยใช้หลัก MSPA มีการจัดทำคู่มือฯ เป็นรูปเล่ม โดยเชิญคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้แทนครูแต่ละช่วงชั้นมาประชุมเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการ จากนั้นร่วมกันจัดทำคู่มือและเสนอให้ผู้เกี่ยวข้องได้ร่วมกันแก้ไข มีการติดตามผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนทุกสัปดาห์ ครูส่งแผนทุกเดือน และทุกสิ้นภาคเรียนครูทุกคนต้องทำรายงาน SAR ส่ง โดยมี กระบวนการพัฒนารูปแบบของระบบการบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการ ดังนี้

แผนภาพที่ 2 กระบวนการบริหารจัดการการศึกษาแบบบูรณาการสถานศึกษาโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนวัดเสาหิน

ผลที่เกิดขึ้นจากการใช้ระบบการบริหารจัดการการศึกษาแบบบูรณาการ

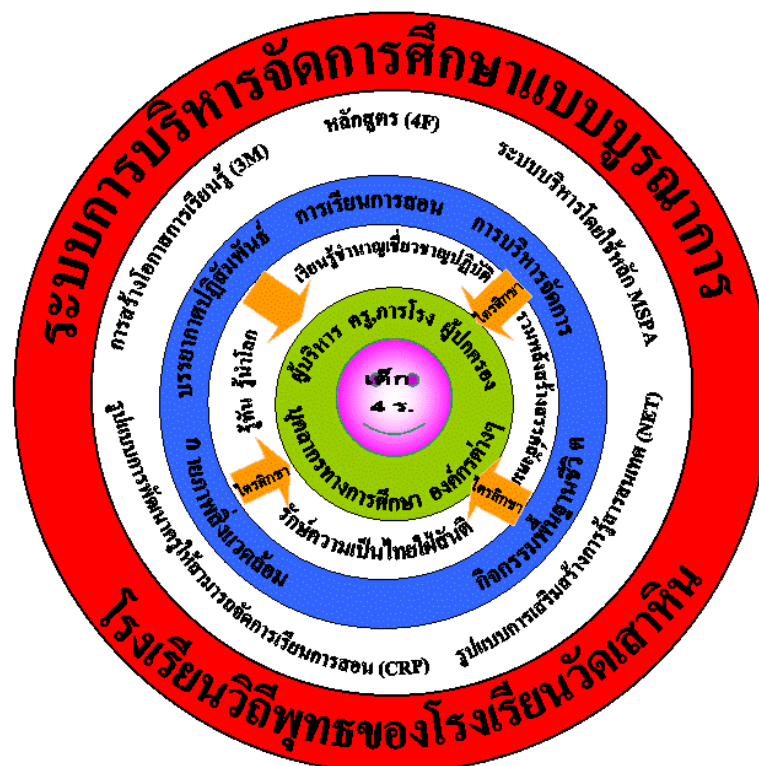
- 1) คณะครูมีทัศนคติที่ดีมากต่อโครงการวิจัย ทุกคนมีความตั้งใจ มุ่งมั่นพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะ 4 ร. อย่างแท้จริง คณะครูได้พัฒนาศักยภาพของตนเอง มีความสุขกับการพัฒนาโรงเรียนและพัฒนาการเรียนการสอน
- 2) นักเรียนได้รับการพัฒนาและได้ค้นพบตัวเอง มีคุณลักษณะ 4 ร. ตามจุดมุ่งหมายของโครงการวิจัย เป็นผลผลิตที่ผู้บริหาร ครู รวมทั้งบุคคลอื่นที่พบเห็นมีความภาคภูมิใจ
- 3) ชุมชน/หน่วยงานอื่นๆ รู้สึกศรัทธาและภาคภูมิใจในโรงเรียนมากยิ่งขึ้น และให้การสนับสนุน/ช่วยเหลือโรงเรียน
- 4) คณะวิจัยทั้งจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1 และโรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี ได้ให้การช่วยเหลือ เกื้อกูล นิเทศ กำกับ ติดตาม และวิพากษ์คู่มือฯ อย่างจริงจัง จึงเป็นภาพสะท้อนให้ผู้บริหารและคณะครูมีขวัญ กำลังใจที่จะปฏิบัติงาน โครงการวิจัยให้สำเร็จ และค้นพบว่า “การนิเทศ กำกับ ติดตาม” เป็นการพัฒนาที่ดีวิธีหนึ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน

- 5) โรงเรียนได้รับการยอมรับจากหน่วยงานต้นสังกัดให้เป็นโรงเรียนต้นแบบในการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก
6) ผู้บริหารมีความมั่นใจและมุ่งมั่นที่จะพัฒนาการบริหารจัดการของโรงเรียนด้วยความภาคภูมิใจและมี

ความสุข

รูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาแบบบูรณาการ (iEMS) โดยใช้หลัก MSPA

โรงเรียนวัดเสนาหีนมีรูปแบบของระบบการบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการ (iEMS) โดยใช้หลัก MSPA มาใช้ ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 3 รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการของ โรงเรียนวัดเสนาหีน(iEMS)

ปัญหาและอุปสรรค

1. ปัญหาด้านหลักสูตรสถานศึกษาและการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ครูยังไม่เห็นความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ด้วยครูมีอายุมาก และติดกับรูปแบบการสอนแบบเดิม รวมไปถึงการวัดและประเมินผลหลักสูตรของสถานศึกษา ก็ยังใช้การประเมินแบบเดิมๆ
2. ปัญหาด้านบุคลากรมีไม่ครบชั้นเรียน สอนไม่ตรงกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทำให้เกิดปัญหาในกลุ่มสาระที่ไม่มีครูสอน และ/หรือวิชาที่ไม่มีคณาจารย์ เช่น พลศึกษา ดนตรี นาฏศิลป์ ศิลปะ คอมพิวเตอร์ ฯลฯ
3. ปัญหาด้านงบประมาณดำเนินการ เนื่องจากเป็นโรงเรียนขนาดเล็กได้รับงบประมาณสนับสนุนน้อยมาก แต่ผู้เรียนยังต้องใช้วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือที่ต้องมีเท่าโรงเรียนขนาดใหญ่ จึงเกิดปัญหาที่คณะครู ผู้บริหารต้องดำเนินการหางบประมาณมาสนับสนุน

โรงเรียนวัดเสนาหีนมีรูปแบบการบริหารจัดการ (Management) โดยใช้หลัก MSPA ดังนี้

การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา (Mobilization)

1. การจัดการทรัพยากร

1.1 ประชาสัมพันธ์ให้บุคลากรภายในสถานศึกษา และผู้เกี่ยวข้องในสถานศึกษาทราบรายการสินทรัพย์ของสถานศึกษาเพื่อใช้ทรัพยากรร่วมกัน

1.2 วางระบบการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพร่วมกับบุคลากร และหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน

1.3 สนับสนุนให้บุคลากร และสถานศึกษาร่วมกันใช้ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดประโยชน์ต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา

2. การระดมทรัพยากร

2.1 ศึกษาวิเคราะห์กิจกรรมและภารกิจ งาน/โครงการตามกรอบประมาณการระยะกลาง และแผนปฏิบัติการประจำปีที่มีความจำเป็นต้องใช้วงเงินเพิ่มเติมจากประมาณการรายได้งบประมาณไว้ เพื่อจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรมให้เข้าไปตามความเร่งด่วนและช่วงเวลา

2.2 สำรวจความต้องการของนักเรียนที่มีความต้องการได้รับการสนับสนุนทุนการศึกษาตามเกณฑ์การรับทุนทุกประเภท แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกนักเรียนได้รับทุนการศึกษา โดยตรวจสอบข้อมูลเชิงลึก พร้อมทั้งให้มีการจัดทำข้อมูลสารสนเทศให้เป็นปัจจุบัน

2.3 ศึกษา วิเคราะห์แหล่งทรัพยากร บุคคล หน่วยงาน องค์กร และท้องถิ่นที่มีศักยภาพให้การสนับสนุนการจัดการศึกษา ตลอดจนติดต่อประสานความร่วมมืออย่างเป็นรูปธรรม

2.4 จัดทำแผนการระดมทรัพยากรทางการศึกษา และทุนการศึกษา โดยกำหนดวิธีการ แหล่งการสนับสนุน เป้าหมาย เวลาดำเนินการ และผู้รับผิดชอบ

2.5 เสนอแผนการระดมทรัพยากรทางการศึกษาและทุนการศึกษาต่อคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อขอความเห็นชอบและดำเนินการในรูปคณะกรรมการ

2.6 เก็บรักษาเงินและเบิกจ่ายไปใช้ตามแผนปฏิบัติการประจำปีที่ต้องใช้วงเงินเพิ่มเติมให้ไปตามระเบียบของทุนการศึกษา และระเบียบว่าด้วยเงินนอกงบประมาณทั้งตามวัตถุประสงค์ และไม่กำหนดวัตถุประสงค์

3. การจัดการรายได้และผลประโยชน์

3.1 วิเคราะห์ศักยภาพของโรงเรียนที่กำหนดการหารายได้ และสินทรัพย์ในส่วนที่นำมาซึ่งรายได้และผลประโยชน์ของสถานศึกษา เพื่อจัดทำทะเบียนข้อมูล

3.2 จัดทำแนวปฏิบัติ หรือระเบียบของสถานศึกษา เพื่อจัดการรายได้ บริหารรายได้ และผลประโยชน์ตามสภาพของสถานศึกษา โดยไม่ขัดต่อกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง

3.3 จัดหารายได้และผลประโยชน์ และจัดทำทะเบียนคุม เก็บรักษาเงินและเบิกจ่ายให้ปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง

4. แหล่งระดมทุนทรัพยากรเพื่อการศึกษาโรงเรียนวัดเสนาหิน

4.1 หน่วยงานของทางราชการ ประกอบด้วย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1 องค์กรบริหารส่วนจังหวัดพิษณุโลก องค์กรบริหารส่วนตำบลวัดพริก และมหาวิทยาลัยนเรศวรพิษณุโลก ฯลฯ

4.2 ภาคเอกชน/รัฐวิสาหกิจ ประกอบด้วย การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย วัดเสนาหิน ชุมชนหมู่ 7,8,12

การวางกลยุทธ์และการขับเคลื่อนกลยุทธ์สำคัญ (Strategy)

1. พัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีสุข เป็นผู้รู้ทันผู้นำโลก เรียนรู้ชำนาญเชี่ยวชาญปฏิบัติ สามารถรวมพลังสร้างสรรค์สังคม และรักความเป็นไทยใฝ่สันติ

2. พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถ เข้าสู่มาตรฐานวิชาชีพ

3. พัฒนาระบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพตนเองอย่างไม่มีที่สิ้นสุด โดยใช้เทคโนโลยี

4. พัฒนาระบบการบริหารจัดการการศึกษาแบบบูรณาการ

5. ส่งเสริมพัฒนาระบบการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย (Participation)

การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเป็นกระบวนการทำงานในรูปแบบคณะกรรมการ หรือการทำงานเป็นกลุ่ม เป้าหมายคณะสามารถสร้างประสิทธิภาพในการทำงานเป็นอย่างดี เพราะเป็นการระดมปัญญาความคิดและประสบการณ์ของบุคคลหลายๆ คน เพื่อพิจารณาปัญหา ตัดสินใจ หรือหาข้อยุติอย่างมีเหตุผลด้วยการใช้หลักวิชาการ การมีคณะกรรมการซึ่งได้รับการแต่งตั้ง หรือเลือกตั้งจะมีลักษณะเป็นการกระจายอำนาจ ทำให้เกิดการสร้างความร่วมมือ และประสานงานที่ดีในการปฏิบัติงาน สามารถป้องกันความลำเอียงที่พึงมีขึ้น แต่บางครั้งการบริหารงานในรูปแบบคณะกรรมการเพื่อพิจารณาในบางเรื่องอาจทำให้การดำเนินงานล่าช้า สิ้นเปลืองเวลาและแรงงานได้ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรให้ความสำคัญกับองค์ประกอบของการทำงานในรูปแบบของคณะกรรมการด้วย

องค์ประกอบของการทำงานในรูปแบบคณะกรรมการ ประกอบด้วย

1. การแต่งตั้งคณะกรรมการ ผู้บริหารควรพิจารณาเลือกบุคคลหรือคณะบุคคลเข้ามาปฏิบัติงาน โดยต้องคำนึงถึงความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ของบุคคลเป็นอันดับแรก นอกจากนั้นพิจารณาถึงการอุทิศตน หรืออุทิศเวลาให้กับงานเป็นลำดับถัดมา โดยปกติคณะกรรมการควรมีประมาณ 7-15 คน

2. การกำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ผู้บริหารควรมั่นใจว่าคณะกรรมการทั้งคณะจะสามารถร่วมกันปฏิบัติได้จริงและถูกต้อง สามารถตรวจสอบความสำเร็จได้ ดังนั้นจึงต้องมีการกำหนดจุดมุ่งหมาย ความรับผิดชอบ ตลอดจนวิธีการหรือแนวทางที่ประสงค์จะให้คณะกรรมการดำเนินการไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้กรรมการแต่ละคนได้เข้าใจบทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบของตน และกรรมการจะต้องมีการศึกษาบทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบที่พึงมีของคณะกรรมการและของตนอย่างละเอียดตามตำแหน่งที่ได้รับมอบหมาย มีการอุทิศเวลาเพื่อเตรียมข้อมูลในเรื่องที่ประชุมไว้ล่วงหน้า

3. ผู้บริหารจะต้องปลูกฝังให้กรรมการทุกคนมีอุดมการณ์ และมีความเป็นตัวของตัวเอง ไม่เกรงกลัวต่ออิทธิพลและการเสียผลประโยชน์ส่วนตัว โดยเฉพาะประธานกรรมการจะต้องมีหน้าที่รับฟังเหตุผล และประสานความคิดเห็นของทุกฝ่าย กระตุ้นให้กรรมการเกิดความคิดริเริ่ม และดำเนินการให้การตัดสินใจขาด โดยไม่ให้เสียหลักการหรือความยุติธรรม พร้อมทั้งรักษาวินัย และสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองในที่ประชุม ตลอดจนให้เวลาในการอภิปรายให้เหมาะสม นอกจากนี้ กรรมการที่มีบทบาทสำคัญ คือ เลขานุการจะต้องเป็นผู้มีส่วนส่งเสริมให้การทำงานในรูปแบบคณะกรรมการดำเนินการไปอย่างมีประสิทธิภาพ โรงเรียนวัดเสนาหินมุ่งเน้นการบริหารที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ด้วยเป็นโรงเรียนขนาดเล็กอยู่ในชนบท ยังต้องพึ่งพาอาศัยชุมชนในการพัฒนาทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งงบประมาณ และพลังแรงงาน สร้างแรงศรัทธาให้ชุมชนเห็นความสำคัญของโรงเรียน มีความรู้สึกรักและหวงแหน อยากเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

ความเป็นอิสระและความโดดเด่นทางวิชาการ (Autonomy)

1. ผู้บริหารให้อิสระในการทำงาน ทำให้บุคลากรมีความคิดอิสระในการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพทั้งด้านความรู้และคุณธรรม ทุกคนทำงานด้านวิชาการแบบบูรณาการ โยงใยการทำงานแบบ Web เพื่อแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้น

2. บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจกระบวนการพัฒนางานทางวิชาการ จึงใช้วิธีการพัฒนางานวิชาการทั้งระบบไปพร้อมกัน คือ ด้านการเรียนการสอน ด้านปัจจัย และด้านบริหารจัดการ
3. ใช้นโยบายการทำงานวิชาการแบบ “ไม่มีใครเด่น ไม่มีใครด้อย” เพราะถือว่าทุกคนช่วยกันทำงานทุกงานพร้อมกันทั้งระบบ ทำให้ทุกคนมีปริมาณงานที่เท่าเทียมกัน มีผลงานที่เหมือนกัน ก่อให้เกิดขวัญและกำลังใจในการทำงาน ไม่เกี่ยงงานกันทำ ไม่อิจฉาริษยากัน ทุกคนมีความสามัคคี ช่วยกันสร้างสรรค์ผลงานวิชาการจนสำเร็จ
4. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ทรงคุณวุฒิ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร และการเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่ผู้เรียน รวมทั้งการประเมินผู้เรียนตามสภาพจริง
5. เมื่อมีปัญหาใดๆ เกิดขึ้น บุคลากรทุกคนจะร่วมด้วยช่วยกันคิด แก้ปัญหาจนสำเร็จลุล่วง โดยไม่รอความช่วยเหลือจากหน่วยงานระดับสูง ทำให้การขับเคลื่อนงานวิชาการของโรงเรียนดำเนินการไปได้อย่างรวดเร็ว ไม่ติดขัด
6. มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นเด็ก 4 ร. คือ รู้ทันรู้ंनाโลก เรียนรู้ชำนาญเชี่ยวชาญปฏิบัติ รวมถึงสร้างสรรค์สังคม รักรักษ์ความเป็นไทยใฝ่สันติ โดยบูรณาการพุทธธรรมสู่การจัดการเรียนรู้ และการปฏิบัติจริง สอดคล้องกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ พร้อมทั้งประสานความร่วมมือชุมชนมาร่วมจัดการเรียนรู้ และจัดโอกาสให้ผู้เรียนทุกสถานการณ์

โรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี (โรงเรียนแกนนำ ตัวแทนสถานศึกษาประเภทมัธยมศึกษาขนาดใหญ่)

โรงเรียนเฉลิมขวัญสตรีเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ มีระบบและโครงสร้างการบริหารจัดการที่ชัดเจน มีวิสัยทัศน์และนโยบายที่ชัดเจนในการพัฒนาหลักสูตร มีเทคโนโลยีสารสนเทศและห้องสมุด มีแผนปฏิบัติการประจำปีทุกส่วนงานและนำไปใช้จริงมีระบบการประกันคุณภาพภายในทุกส่วนงาน เมื่อเข้าร่วม โครงการในระยะแรกโรงเรียนมีคู่มือการจัดการศึกษายู่แล้ว แต่ไม่ตรงกับหลักการของระบบบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการของทีมวิจัย และเห็นว่าสามารถนำหลักการไปใช้ได้ ยกเว้นเรื่องความเป็นอิสระที่มองว่ายังทำได้ยากกว่าตัวขับเคลื่อนตัวอื่นที่ได้ทำอยู่แล้ว เช่น โรงเรียนยังขาดความเป็นอิสระในการบริหารจัดการเรื่องงบประมาณและการสรรหาบุคลากร โรงเรียนได้มีการจัดทำคู่มือเป็นรูปเล่มโดยศึกษาคู่มือหลักสัจตศิลาและได้จัดประชุมฝ่ายต่างๆ ทั้ง 7 ฝ่ายเพื่อแบ่งงาน ดำเนินการจัดทำคู่มือและนำมารวม นอกเหนือจากการจัดทำคู่มือฯ โรงเรียนได้ดำเนินการตามโครงการ CRP และ NET ด้วย และมีแผนดำเนินการติดตามผลภาคเรียนละ 1 ครั้ง ทั้งระบบการบริหารงาน การจัดการเรียนการสอนของครู และผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน โดยฝ่ายประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนจะเป็นผู้ติดตามประเมินผลและจัดทำรายงานในรูปแบบของ SAR ถึงแม้ว่าครูมีภาระงานเพิ่มมากขึ้นจากการที่ต้องปรับเปลี่ยนแผนการสอนใหม่ทั้งหมด ผู้ปกครองนักเรียนบ่นว่าลูกมีการบ้านและงานที่ได้รับมอบหมายมากขึ้น แต่จากการติดตามในเบื้องต้นพบว่าโรงเรียนมีการบริหารงานอย่างเป็นระบบมากขึ้นเนื่องจากมีคู่มือฯ ที่ทุกฝ่ายรับทราบตรงกันเป็นแนวทางในการบริหารงาน โดยมีกระบวนการพัฒนารูปแบบของระบบการบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการ เริ่มจากการสร้างความตระหนัก และให้ความรู้แก่ครูและผู้บริหารในเนื้อหาเกี่ยวกับสัจตศิลา จากนั้นจึงแบ่งงานรับผิดชอบ 7 ฝ่ายเพื่อร่างคู่มือการบริหารและปรับแก้เป็นคู่มือที่พร้อมนำไปใช้ เมื่อมีการนำคู่มือไปใช้ในการบริหารจัดการแล้ว มีการประเมินทบทวนเพื่อปรับปรุงแก้ไข

ผลที่เกิดขึ้นจากการใช้ระบบการบริหารจัดการการศึกษาแบบบูรณาการ

โรงเรียนเฉลิมขวัญสตรีได้เข้าร่วม โครงการวิจัยเปลี่ยนผ่านการศึกษาสู่ยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ทั้ง 7 หลัก (สัจตศิลา) โดยเฉพาะโครงการที่ 6 ซึ่งทางโรงเรียนได้มีการพัฒนาคู่มือและปรับปรุงแก้ไขถึง 4 ครั้ง จนค่อนข้างมีความสมบูรณ์ จึงนำไปทดลองใช้เป็นระยะเวลา 1 ภาคเรียน และได้มีการเก็บข้อมูลเพื่อทราบผลลัพธ์ ปัญหา อุปสรรคต่างๆ อันจะเป็นแนวทางในการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นต่อไป โดยโรงเรียนใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน 2

1. ด้านบริบทของการจัดทำคู่มือการบริหารจัดการการศึกษาแบบบูรณาการ พบว่า บุคลากรส่วนใหญ่ของโรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี เห็นว่า สภาพความตระหนัก ความเข้าใจในวัตถุประสงค์หลักของโครงการที่ 6 อยู่ในระดับปานกลางที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ระยะเวลาของการประชุมปรึกษาหารือ และการสร้างความเข้าใจต่างๆ ระหว่างสถานศึกษากับทีมวิจัยจากจุฬาฯ มีน้อย

2. ด้านปัจจัยนำเข้าของการจัดทำคู่มือการบริหารจัดการการศึกษาแบบบูรณาการ พบว่า บุคลากรส่วนใหญ่เห็นว่า ปัจจัยต่างๆ ได้แก่ ระยะเวลา งบประมาณ บุคลากร ฯลฯ มีความพอเพียงเหมาะสมในระดับปานกลาง ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 นั้น โรงเรียนเฉลิมขวัญสตรีได้เข้าร่วมโครงการแบบ Whole School ทั้ง 7 โครงการ (สัปดาห์) และในภาคเรียนที่ 2 มีระยเวลาน้อย มีกิจกรรมและวันหยุดมาก ดังนั้นเวลาการดำเนินงานจัดทำคู่มือการบริหาร ช่วงระยะเวลาปรับปรุงคู่มือ และการทดลองใช้จึงมีน้อยเกินไป

3. ด้านกระบวนการที่ใช้หลัก MSPA เข้ามาช่วยในการบริหารจัดการ พบว่า ในภาพรวมมีการดำเนินงานในระดับมาก ยกเว้นการระดมทรัพยากร (Mobilization) โรงเรียนสามารถดำเนินการได้ในระดับ มากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนเฉลิมขวัญสตรีมีกระบวนการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปี ซึ่งเกิดจากแผนกลยุทธ์ และธรรมนูญโรงเรียน อันเกิดจากการมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาองค์กรจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการโรงเรียนอยู่แล้ว และมีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สมาคมผู้ปกครอง สมาคมศิษย์เก่า และผู้ปกครองเครือข่ายต่างล้วนมีความเข้มแข็งในการร่วมระดมทรัพยากรเพื่อใช้พัฒนากระบวนการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

4. ด้านผลลัพธ์ ในภาพรวมของผลการนำคู่มือการบริหารจัดการการศึกษาแบบบูรณาการไปใช้มีผลลัพธ์อยู่ในระดับคุณภาพมาก (ได้แก่ ภาพความสำเร็จ (Success) การบริหารจัดการ (Management) การกำกับติดตาม (Monitoring) ยกเว้นการกำหนดโครงสร้าง (Structure) อยู่ในระดับคุณภาพ มากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนเฉลิมขวัญสตรีมีระบบการบริหารจัดการ โครงสร้างองค์กรที่ค่อนข้างเข้มแข็ง มีวัฒนธรรมการทำงานที่ใช้ระบบมาตรฐานในประเทศ คือมาตรฐานคุณภาพการศึกษาจาก สมศ. และมาตรฐานสากล (ISO) มาใช้ในการบริหารงาน ทำให้บุคลากรภายในโรงเรียนดำเนินงานตามขอบข่ายภารกิจต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ มีระบบกำกับติดตาม (Audit) ที่เข้มแข็งและสม่ำเสมอ ส่งผลให้ผลลัพธ์ของการใช้คู่มือของการบริหารจัดการการศึกษาแบบบูรณาการที่นำมาใช้ได้ผลในระดับที่น่าพอใจ

สรุปภาพรวมของการใช้ระบบการบริหารจัดการการศึกษาแบบบูรณาการของโรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี ปีการศึกษา 2548 มีคุณภาพอยู่ในระดับมาก

ผลจากการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับผลลัพธ์จากการเข้าร่วมโครงการวิจัยฯ สัปดาห์ พบว่า ผลลัพธ์ที่เป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้ 4 ร. ในภาพรวมเกิดคุณลักษณะ 4 ร. ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละคุณลักษณะย่อย พบว่า มีคุณลักษณะต่างๆ อยู่ในระดับมากทุกคุณลักษณะ

ปัญหาและอุปสรรค

โรงเรียนมีปัญหาและอุปสรรคในด้านการบริหารอาคารสถานที่ไม่เพียงพอ และไม่สมดุลกัน โดยเฉพาะพื้นที่โรงเรียนและอาคารสิ่งก่อสร้างมีจำกัด ไม่สอดคล้องกับจำนวนนักเรียนที่เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ อาคารที่ใช้เป็นโรงอาหารไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน เนื่องจากใช้เป็นสถานที่จัดกิจกรรมต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนด้วย ทำให้นักเรียนไม่มีสถานที่ในการรับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ

ปัญหาที่พบจากการเข้าร่วมโครงการ

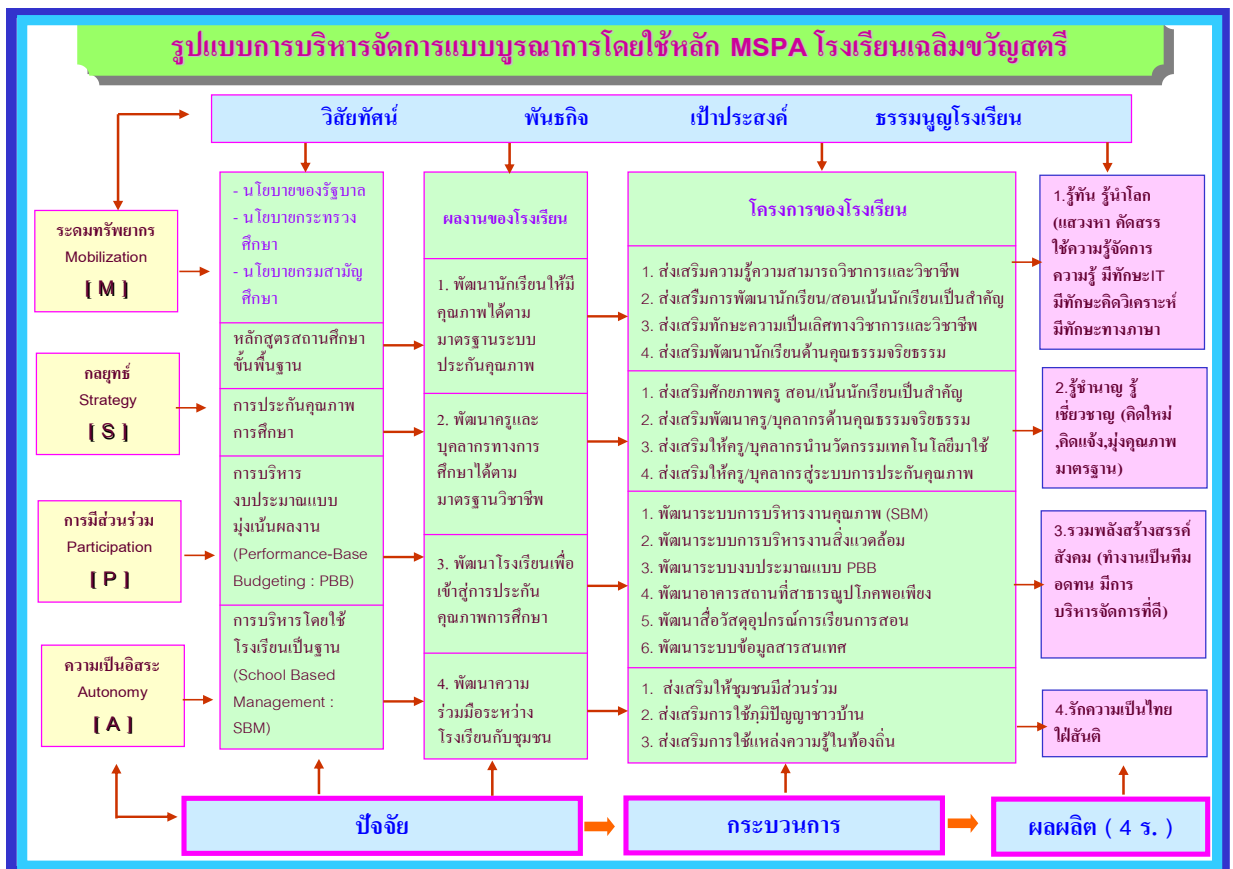
1. ระยะเวลาในการจัดทำ แก้ไข ทดลองใช้น้อยเกินไป เพราะเมื่อมีการแก้ไขปรับปรุงแล้ว ควรมีระยะเวลาการนำไปใช้จริงๆ อย่างน้อย 1 ภาคเรียน จึงจะสามารถสรุปผลได้ตามจริง
2. การสร้างความเข้าใจ และปรับกระบวนการทัศนของบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องทำในเวลาจำกัดมาก
3. การประสานข้อมูลต่างๆ กับฝ่ายอื่นยังไม่ค่อยสะดวกและคล่องตัวแนวทางแก้ไข ฝ่ายบริหารอาจขยายเวลาของการทดลองใช้คู่มือการบริหารสถานศึกษาแบบบูรณาการ และการให้ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการสอนแบบ CRP ออกไปอีกระยะหนึ่ง แล้วจึงประเมินผลอีกครั้งว่าได้ผลดีขึ้นตามวัตถุประสงค์หรือไม่เพียงใดแล้วมีการประเมินต่อไปว่า สมควรที่จะสานต่อโครงการ ยุติโครงการ หรือปรับปรุงพัฒนาในด้านใดจึงจะเกิดประโยชน์อย่างมากต่อผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรใช้คู่มือการบริหารสถานศึกษาแบบบูรณาการต่อเนื่องไปอีกระยะเวลาหนึ่งเพื่อเห็นผลของการบริหารจัดการที่สมบูรณ์ขึ้น
2. การที่นักเรียนมีผลลัพธ์ 4 ร. นั้น อาจมีตัวแปรอื่นที่ควบคุมไม่ได้ ซึ่งอาจไม่ใช่ผลจากการใช้คู่มือการบริหารสถานศึกษานับนี้อย่างเดียวการดำเนินโครงการอื่นๆ ควรดำเนินการต่อเนื่องไประยะหนึ่ง ซึ่งผลลัพธ์อาจไม่สามารถปรากฏได้ภายใน 1 ภาคเรียน เช่นการจัดการเรียนการสอนแบบ CRP

รูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาแบบบูรณาการ (iEMS) โดยใช้หลัก MSPA

โรงเรียนเฉลิมขวัญสตรีมีรูปแบบของระบบการบริหารจัดการการศึกษาแบบบูรณาการ (iEMS) โดยใช้หลัก MSPA มาใช้ ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 4 รูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาแบบบูรณาการ (iEMS) โดยใช้หลัก MSPA ของโรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี

โรงเรียนเฉลิมขวัญสตรีมีรูปแบบการบริหารจัดการ (Management) โดยมีแนวทางการสร้าง ส่งเสริม และ สนับสนุนด้านต่างๆ ดังนี้

การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา (Mobilization)

โรงเรียนเฉลิมขวัญสตรีได้มีการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โดยจัดในรูปแบบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้น พื้นฐาน สมาคมศิษย์เก่าเฉลิมขวัญสตรี สมาคมผู้ปกครองและครู โรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี และคณะกรรมการสถานักเรียน ทั้งนี้รายได้จากการระดมทรัพยากรนำมาใช้ในการจัดการศึกษาทั้งหมด การนำงบประมาณ เงินอุดหนุนบำรุงการศึกษา และ เงินรายได้ของสถานศึกษามาใช้จะผ่านการเสนอขอของคณะกรรมการสถานักเรียน โรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี

การวางกลยุทธ์และการขับเคลื่อนกลยุทธ์สำคัญ (Strategy)

โรงเรียนใช้แผนกลยุทธ์และกรอบประมาณการรายจ่ายล่วงหน้าระยะปานกลาง คือ ใช้ระยะเวลาแผนกลยุทธ์ละ 3 ปี ปัจจุบันใช้ฉบับปีงบประมาณ 2548-2550 การตรวจสอบ และขับเคลื่อนกลยุทธ์ ใช้หลักการตรวจสอบตามมาตรฐานคุณภาพ การศึกษาของ สมศ. ซึ่งโรงเรียนมีขั้นตอนการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดขององค์กร ดังนี้

1. การกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) และพันธกิจ (Mission)
2. การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ของสถานศึกษาเพื่อให้ทราบถึง สถานะพื้นฐานขององค์กร
3. การกำหนดมุมมอง (Perspective) ด้านต่างๆ ที่จะเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ
4. การกำหนดกลยุทธ์ (Strategy) และวัตถุประสงค์ ในมุมมองด้านต่างๆ โดยเรียงลำดับความสำคัญ ดังนี้
 - 4.1 มุมมองด้านผู้เรียน (Student Perspective)
 - 4.2 มุมมองด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ (Learning Process Perspective)
 - 4.3 มุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนา (Learning and Growth Perspective)
 - 4.4 มุมมองด้านการเงิน (Financial Perspective)
5. การจัดทำแผนกลยุทธ์เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์ และวัตถุประสงค์ด้านต่างๆ ในลักษณะของ เหตุและผล (Cause and Effect Relationship) เพื่อสร้างเป็นแผนที่ทางกลยุทธ์ (Strategy Map)
6. การกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จและเป้าหมาย (Target) สำหรับแต่ละมุมมอง พร้อมทั้งเรียงลำดับ ความสำคัญ

7. การจัดทำแผนปฏิบัติการ (Action Plan)

8. นำไปสู่การปฏิบัติ

การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย (Participation)

มีการนำเรื่องการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) มาใช้เป็นนวัตกรรมทางการบริหารการศึกษา การ ปฏิรูปการเรียนรู้เป็นหัวใจของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เพื่อ พัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนบนพื้นฐานการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในระบบ SBM จะต้องมีการจัดทำข้อตกลงหรือธรรมนูญโรงเรียนร่วมกัน เพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคนมี ความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของสถานศึกษาแห่งนี้ จากนั้นความร่วมมือและความสำเร็จต่างๆ จะตามมา

ความเป็นอิสระและความโดดเด่นทางวิชาการ (Autonomy)

จากการที่โรงเรียนประกาศใช้หลักสูตรสถานศึกษาที่จัดทำขึ้นของ โรงเรียนเองในปีการศึกษา 2546 เป็นต้น มา โดยมีหลักสูตรแกนกลางจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีสาระเพิ่มเติมได้ตามความเหมาะสม และความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ถือว่ามีความเป็นอิสระและโดดเด่นในด้านวิชาการ โดยโรงเรียน

ผลการสังเคราะห์รูปแบบของระบบการบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาจังหวัดพิษณุโลก

รูปแบบของระบบการบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาแต่ละแห่งพัฒนารูปแบบของระบบการบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการโดยใช้กรอบแนวคิดที่ได้จากการศึกษาของคณะผู้วิจัยในระยะที่ 1 ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1. วัตถุประสงค์ความสำเร็จ (Success) 2. กำหนดโครงสร้าง (Structure) 3. บริหารจัดการ (Management) โดยใช้ MSPA เป็นตัวขับเคลื่อน ได้แก่ การระดมทรัพยากร (Mobilization) กลยุทธ์ (Strategy) การมีส่วนร่วม (Participation) และความเป็นอิสระ (Autonomy) 4. ติดตามกำกับ (Monitoring) โดยการบริหารจัดการศึกษาจะต้องมีการตรวจสอบภายใน และติดตามประเมินผลที่การดำเนินงานตามตัวชี้วัดที่เป็นรูปธรรมเป็นระยะๆ เพื่อปรับปรุงแก้ไขจนบรรลุจุดมุ่งหมาย โดยมีผลลัพธ์สุดท้าย คือทำให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะ 4 ร.

ลักษณะการบริหารจัดการ (Management) โดยใช้ MSPA เป็นตัวขับเคลื่อนนั้นมีรูปแบบการบูรณาการเป็น 4 ลักษณะ ได้แก่

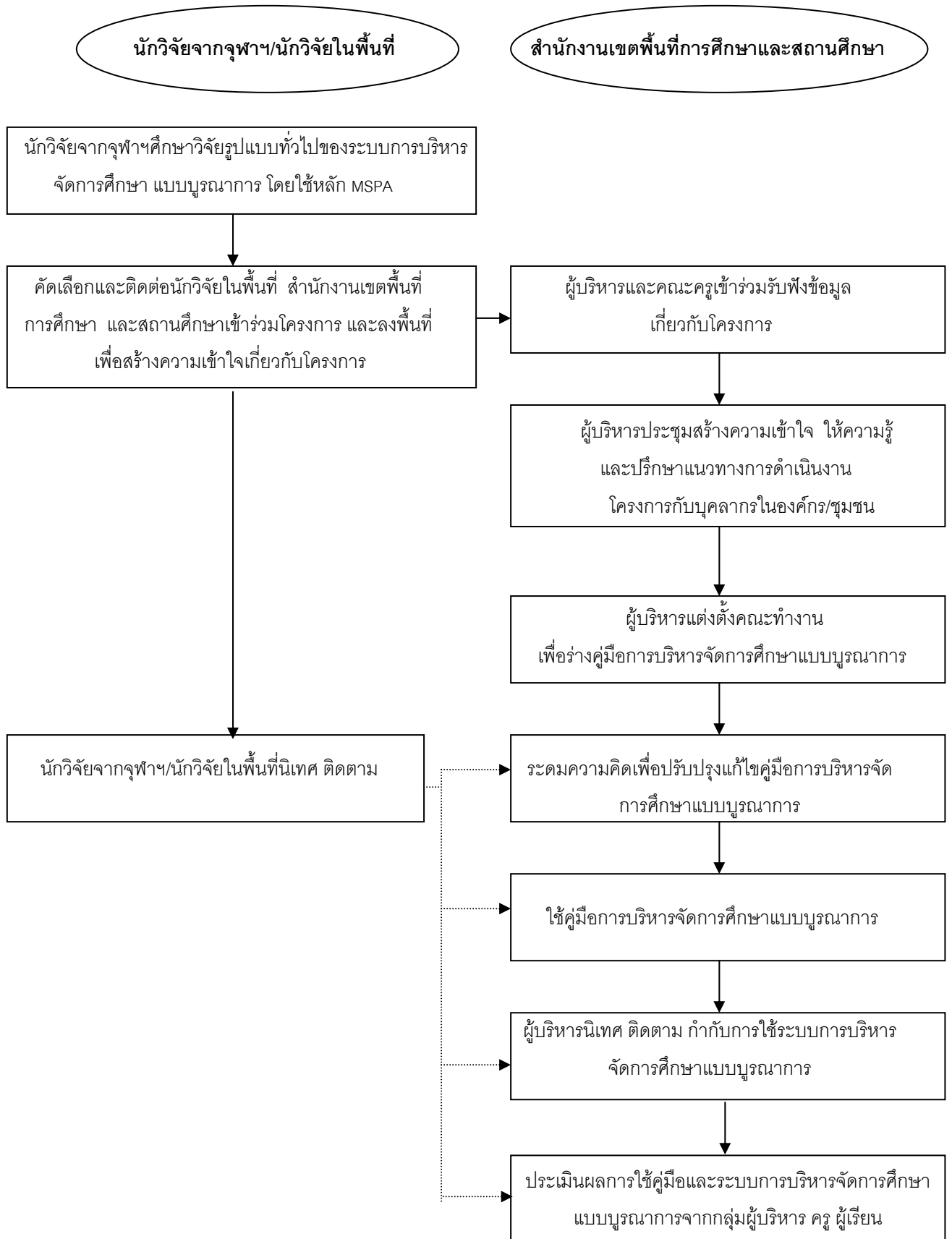
1. ยึดโครงสร้างการบริหารงานขององค์กรเป็นหลัก เช่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีโครงสร้างการบริหารงาน 6 กลุ่ม และ 1 หน่วย ได้แก่ 1.กลุ่มอำนวยการ 2.กลุ่มบริหารงานบุคคล 3.กลุ่มนโยบายและแผน 4.กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา 5.กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา 6.กลุ่มส่งเสริมการศึกษาเอกชน 7.หน่วยตรวจสอบภายในเป็นหน่วยงานควบคุมภายใน ส่วนสถานศึกษาแบ่งเป็น 4 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายการบริหารวิชาการ ฝ่ายการบริหารงบประมาณ ฝ่ายบริหารงานบุคคล และฝ่ายการบริหารงานทั่วไป แต่ละกลุ่ม/ฝ่าย ใช้ MSPA เป็นตัวขับเคลื่อน ในการบริหารจัดการ

2. ยึดโครงการสัทธิลาขององค์กรเป็นหลัก เช่น หลักสูตรเสริมสร้างศักยภาพของ ผู้เรียน (4F) การพัฒนาครูเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ (CPR) การเสริมสร้างโอกาสการเรียนรู้ (3M) การเสริมสร้างการรู้สารสนเทศ (NET) เป็นต้น แล้วใช้ MSPA เป็นตัวขับเคลื่อน ในการบริหารจัดการ

3. ยึดแผนกลยุทธ์ขององค์กรเป็นหลัก แล้วใช้ MSPA เป็นตัวขับเคลื่อน ในการบริหารจัดการ

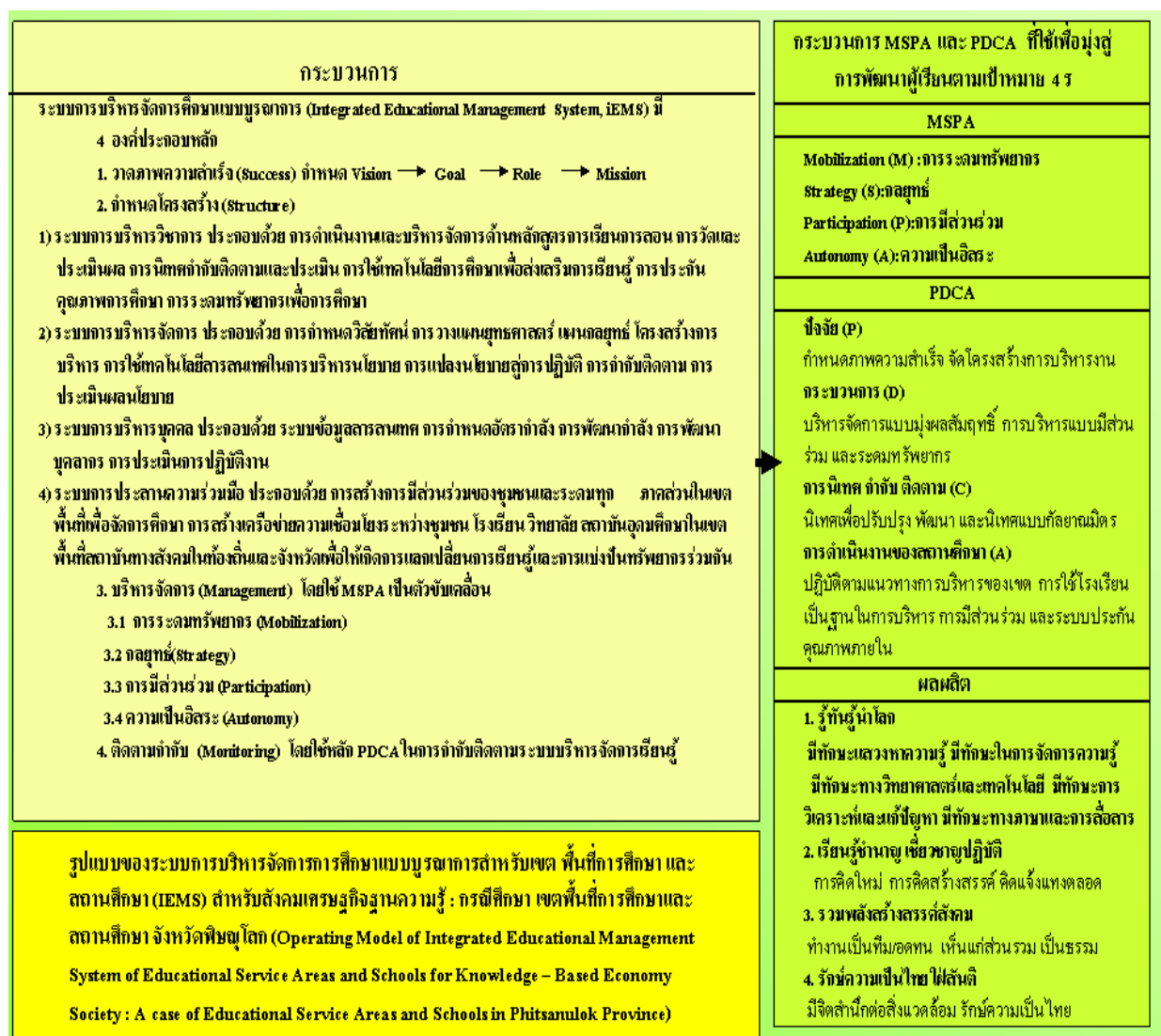
4. ยึดโครงการ/กิจกรรมขององค์กรเป็นหลัก แล้วใช้ MSPA เป็นตัวขับเคลื่อนการบริหารจัดการบางแห่ง มีมากกว่า 1 ลักษณะ เช่นยึดโครงสร้างการบริหารงานขององค์กรและแผนกลยุทธ์เป็นหลัก แล้วใช้ MSPA เป็นตัวขับเคลื่อน ในการบริหารจัดการมีการนำ PDCA คือ การวางแผน (Plan) การปฏิบัติตามเกณฑ์ (Do) การติดตาม นิเทศการปฏิบัติงาน (Check) และการวิเคราะห์งาน (Action) มาใช้ร่วมกับกระบวนการบริหารจัดการ ผลการสังเคราะห์รูปแบบของระบบการบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการ มีกระบวนการและผลการสังเคราะห์เป็นรูปแบบของระบบการบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาจังหวัดพิษณุโลก แสดงในแผนภาพดังนี้

กระบวนการพัฒนารูปแบบของระบบการบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการ

แผนภาพที่ 5 ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบของระบบการบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการ

รูปแบบของระบบการบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาจังหวัดพิษณุโลก เป็นดังแผนภาพ

แผนภาพที่ 6 รูปแบบของระบบการบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาจังหวัดพิษณุโลก

สรุปผลการวิจัย

1. รูปแบบทั่วไป (General Model) ของระบบบริหารจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ สำหรับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาจังหวัดพิษณุโลก การวางแผนบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการโดยใช้ MSPA ของสถานศึกษา จะต้องมีการกำหนดภาระงาน จำแนกตามโครงการสร้างบริหารงานของสถานศึกษา ในโรงเรียนทั่วไป จะแบ่งเป็น 4 ฝ่าย ดังนี้ 1) การบริหารงานวิชาการ 2) การบริหารงบประมาณ 3) การบริหารงานบุคคล 4) การบริหารงานทั่วไป ยกเว้น โรงเรียนขนาดใหญ่ที่อาจจำแนกตามฝ่าย 7 ฝ่าย เพื่อรองรับการประกันคุณภาพ
2. รูปแบบของระบบการบริหารจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่ใช้กลไกในการแปลงรูปแบบทั่วไปให้เป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับเขตพื้นที่ (Customized Model) มีระบบบริหารจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นผลผลิต

1) วัตถุประสงค์ความสำเร็จ (Success) การบริหารจัดการศึกษาจะต้องวัดความสำเร็จของเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา ในด้านวิสัยทัศน์ (Vision) จุดมุ่งหมาย (Goal) บทบาท (Role) และภารกิจ (mission) ที่เป็นภาพความสำเร็จของการจัดการศึกษา (มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของชาติ และ 4 ร.) ที่ชัดเจนและสอดคล้องกับความต้องการของสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้

2) กำหนดโครงสร้าง (Structure) การบริหารจัดการการศึกษาจะต้องมีการกำหนดโครงสร้างกลุ่มงาน และมาตรฐานการดำเนินงานที่เป็นโครงสร้างการบริหารที่มีความยืดหยุ่น และตอบสนองต่อภารกิจหลัก และมีบรรยากาศที่เป็นวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้

3) บริหารจัดการ (Management) การบริหารจัดการศึกษาจะต้องมีการบูรณาการการบริหารโดยใช้ MSPA เป็นตัวขับเคลื่อน ได้แก่ การระดมทรัพยากร การวางกลยุทธ์สำคัญและการขับเคลื่อน กลยุทธ์ การมีส่วนร่วม และความโปร่งใส

4) ติดตามกำกับ (Monitoring) การบริหารจัดการศึกษา จะต้องมีการตรวจสอบภายในและติดตามประเมินผลที่ดำเนินงานตามตัวชี้วัดที่เป็นรูปธรรมเป็นระยะๆ เพื่อปรับปรุงแก้ไขจนบรรลุจุดมุ่งหมาย โดยมีกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก 4 กลยุทธ์ ดังนี้

- 1) ส่งเสริมและสร้างโอกาสทางการศึกษาอย่างเสมอภาคและทัดเทียมกัน
- 2) ระดมสรรพกำลังทุกภาคส่วนของสังคมในการจัดการศึกษา
- 3) พัฒนาระบบการบริหารจัดการและพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้
- 4) พัฒนามาตรฐานคุณภาพนักเรียนและขีดความสามารถในการแข่งขันระดับสากล

การบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการ โดยใช้ MSPA ของสถานศึกษา มีรูปแบบของระบบการบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการสำหรับสถานศึกษาที่ใช้หลักการจัดการศึกษาแบบบูรณาการ โดยใช้ MSPA ในการบริหารงาน และได้จัดทำคู่มือฯ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารงานภายในสถานศึกษา มีสาระสำคัญที่เหมือนกัน ดังนี้

1. ความเป็นมาและความสำคัญของระบบการบริหารจัดการการศึกษาแบบบูรณาการ
2. ภาพความสำเร็จของการบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการ
3. โครงสร้างการบริหาร
4. การบริหารจัดการ
5. การกำกับ ติดตาม
6. ข้อจำกัดของการบริหารจัดการและแนวทางแก้ไข

โดยทุกโรงเรียนต่างนำการบริหารจัดการแบบ MSPA ไปบริหารจัดการในโครงสร้างการงาน หลักและ การกำหนดงาน/โครงการ ให้เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติ เพื่อมุ่งส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณลักษณะ 4 ร. ได้แก่ รู้ทัน รู้นำโลก เรียนรู้ชำนาญ เชี่ยวชาญปฏิบัติ รวมพลังสร้างสรรค์สังคม รักความเป็นไทย ใฝ่สันติ

การติดตามกำกับ (Monitoring) พบว่า โรงเรียนทุกโรงเรียนได้มีการตรวจสอบภายในและติดตามประเมินผลการดำเนินงาน สรุปได้ดังนี้ มีการกำหนดคณะกรรมการ ให้ครูและบุคลากรทุกคนของโรงเรียนมีส่วน

อภิปรายผล

1. รูปแบบทั่วไป (General Model) ของระบบบริหารจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ สำหรับเขตพื้นที่ การศึกษาและสถานศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก เมื่อใช้กระบวนการบริหารจัดการของ MSPA เป็นจุดเน้นในการกำหนดภาระงาน โครงการ/กิจกรรม โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะ 4 ร เป็นกลไกในการแปลงรูปแบบทั่วไปให้เป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับเขตพื้นที่ (Customized Model) มีระบบบริหาร จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นผลผลิตจากการเสริมพลังอำนาจ (Empowerment) ให้ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาพิษณุโลก เขต 1 และผู้บริหารสถานศึกษา สามารถสร้างและแสดงพลังความสามารถในการพัฒนาระบบ บริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการด้วยตนเอง โดยมีแนวทางการพัฒนาระบบการบริหารจัดการแบบบูรณาการ สำหรับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ได้แก่ 1. วาดภาพความสำเร็จ (Success) 2. กำหนดโครงสร้าง (Structure) ที่มีความยืดหยุ่น และตอบสนองต่อภารกิจหลัก และมีบรรยากาศที่เป็นวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ 3. บริหารจัดการ (Management) โดยใช้ MSPA เป็นตัวขับเคลื่อน ได้แก่ การระดมทรัพยากร การวางกลยุทธ์สำคัญและ การขับเคลื่อนกลยุทธ์ การมีส่วนร่วม และความเป็นอิสระ 4. ติดตามกำกับ (Monitoring) การบริหารจัดการศึกษา จะต้องมีการตรวจสอบภายในและติดตามประเมินผลที่ดำเนินงานตามตัวชี้วัดที่เป็นรูปธรรมเป็นระยะๆ เพื่อปรับปรุง แก้ไขจนบรรลุจุดมุ่งหมาย โดยกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา 4 กลยุทธ์ คือ 1) ส่งเสริมและสร้าง โอกาสทางการศึกษาอย่างเสมอภาคและทัดเทียมกัน 2) ระดมสรรพกำลังทุกภาคส่วนของสังคมในการจัดการศึกษา 3) พัฒนาระบบการบริหารจัดการและพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ 4) พัฒนามาตรฐานคุณภาพนักเรียนและขีด ความสามารถในการแข่งขันระดับสากล โดยกำหนดแนวทางการบริหารอย่างเป็นระบบ และมีคู่มือๆ เพื่อใช้เป็น แนวทางในการบริหารงานภายในสถานศึกษา มีสาระ สำคัญที่ระบุถึง 1) ความเป็นมาและความสำคัญของระบบการ บริหารจัดการการศึกษาแบบบูรณาการ 2) ภาพความสำเร็จของการบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการ 3) โครงสร้าง การบริหาร 4) การบริหารจัดการ 5) การกำกับ ติดตาม 6) ข้อจำกัดของการบริหารจัดการและแนวทางแก้ไข การ วางแผนบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการ โดยใช้ MSPA จะต้องกำหนดภาระงานจำแนกตามโครงสร้าง บริหารงานของสถานศึกษา และกำหนดงาน/โครงการ ตามภาระงานให้ครบถ้วนครอบคลุม เพื่อส่งเสริมสนับสนุน ให้นักเรียนมีคุณลักษณะ 4 ร. ได้แก่ รู้ทัน รู้นำโลก เรียนรู้ชำนาญ เชี่ยวชาญปฏิบัติ รวมถึงสร้างสรรค์สังคม รัก ความเป็นไทย ใฝ่สันติ รวมทั้งมีการติดตามกำกับ (Monitoring) โดยมีการกำหนดคณะกรรมการ ให้ครูและบุคลากร ทุกคนของโรงเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและปรับปรุงเพื่อพัฒนาโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง มีระบบการ ตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในโรงเรียน กำหนดระยะเวลาในการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายใน โรงเรียน การปฏิบัติงานตามระยะเวลาที่กำหนด และสรุปผลรายงานการปฏิบัติต่อคณะกรรมการบริหาร โรงเรียน และนำผลการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงแก้ไข ทำไปเพื่ออะไร จนเกิดเป็นความเชื่อและเกิดพันธสัญญาร่วมกันที่จะมุ่งไปสู่การปฏิบัติ แสดงถึงองค์กรเกิดความรู้ที่จะทำสิ่งต่าง ๆ

การใช้รูปแบบของระบบการบริหารจัดการการศึกษาแบบบูรณาการ (Integrated Educational Management System, iEMS) ดำเนินงานให้เกิดการจัดประสบการณ์และสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กัน ผสมผสานเข้าด้วยกัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบองค์รวม สอดคล้องกับความต้องการและวิถีชีวิตจริงของผู้เรียน โดยมุ่งเน้นการดำเนินงานอย่างมีเป้าหมายที่เชื่อมโยงกันของปัจจัยนำเข้า กระบวนการและผลลัพธ์ ด้วยการระดมทรัพยากรที่หลากหลาย การวางแผนกลยุทธ์ การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง และมีความเป็นอิสระคล่องตัวในการบริหารจัดการที่มีขอบเขตและคงความเป็นเอกลักษณ์ของตน รวมทั้งมีการติดตามกำกับตามตัวบ่งชี้คุณภาพที่ชัดเจน จนบรรลุผลสัมฤทธิ์อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน ให้มีคุณลักษณะและศักยภาพเหมาะสมสำหรับสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ โดยมีกระบวนการพัฒนาระบบจากการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของโรงเรียนที่คัดสรรจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1 และ เขต 2 แล้วศึกษาวิเคราะห์หากลไกให้ได้รูปแบบเฉพาะสำหรับเขตพื้นที่ (Customized Model) รวมทั้งปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทำการทดสอบรูปแบบภาคสนาม (Model Testing) โดยการนิเทศติดตามการกำหนดให้มีคู่มือการบริหารจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ของโรงเรียน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1 และ เขต 2 มีกิจกรรมร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันจากการประชุมปฏิบัติการ แล้วทำการขยายผลไปยังสถานศึกษาแกนนำ/เครือข่าย โดยใช้กลยุทธ์การติดตามให้จัดทำคู่มือการบริหารจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียน รวมทั้งการนิเทศติดตามให้มีการนำรูปแบบไปใช้และประเมินผลเพื่อปรับปรุงรูปแบบให้สมบูรณ์และรายงานผลการใช้คู่มือการบริหารจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยระบบการบริหารจัดการการศึกษาแบบบูรณาการสำหรับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา เป็นผลผลิตจากการเสริมพลังอำนาจ (Empowerment) ให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถสร้างและปล่อยพลังความสามารถในการพัฒนาระบบบริหารจัดการการศึกษาแบบบูรณาการด้วยตนเอง เพื่อพัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษา ระบบการบริหารจัดการการศึกษาแบบบูรณาการสำหรับสถานศึกษาประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่

1. วัตถุประสงค์ความสำเร็จ (Success) การบริหารจัดการการศึกษาจะต้องวัตถุประสงค์ความสำเร็จ ของสถานศึกษาในด้าน วิสัยทัศน์ (Vision) จุดมุ่งหมาย (Goal) บทบาท (Role) และภารกิจ (Mission) ที่เป็นภาพความสำเร็จของการจัดการศึกษา (มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของชาติและ 4 ร) ที่ชัดเจนและสอดคล้องกับความต้องการของสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้
2. กำหนดโครงสร้าง (Structure) การบริหารจัดการการศึกษาจะต้องมีการกำหนดโครงสร้างกลุ่มงานและมาตรฐานการดำเนินงานที่เป็นโครงสร้างการบริหารที่มีความยืดหยุ่น และตอบสนองต่อภารกิจหลัก และมีบรรยากาศที่เป็นวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้
3. บริหารจัดการ (Management) การบริหารจัดการการศึกษาจะต้องมีการบูรณาการ การบริหาร โดยใช้ MSPA เป็นตัวขับเคลื่อน ได้แก่ การระดมทรัพยากร (Mobilization) กลยุทธ์ (Strategy) การมีส่วนร่วม (Participation) และความเป็นอิสระ (Autonomy) โดยดำเนินการดังนี้

3.1 การระดมทรัพยากร (Mobilization) โดย การแสวงหาบุคลากร งบประมาณ และสิ่งอำนวยความสะดวก รวมทั้งความร่วมมือจากแหล่งต่างๆ ที่หลากหลายทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการการศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

3.2 กลยุทธ์ (Strategy) โดยกำหนดทิศทางและขอบเขตความต้องการในระยะสั้นและระยะยาวขององค์กร เพื่อที่จะจัดสรรทรัพยากรให้สอดคล้องกับบริบท สภาพแวดล้อมในการแข่งขัน ความคาดหวังของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และมาตรฐาน

3.3 การมีส่วนร่วม (Participation) โดยเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมประชุมปรึกษาหารือ และ/หรือ ร่วมดำเนินการ เพื่อการตัดสินใจและควบคุมการทำงานร่วมกัน ทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกิดความผูกพันกับงานหรือเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร

3.4 ความเป็นอิสระ (Autonomy) โดยจัดระเบียบบริหารบุคลากร ควบคุมทิศทางการจัดการวิชาการต่างๆ รวมทั้งการสรรหาและควบคุมงบประมาณตามอิสรภาพอย่างมีขอบเขต ลงความเป็นเอกลักษณ์ และภาวะผู้นำทางวิชาการขององค์กร

4. ติดตามกำกับ (Monitoring) การบริหารจัดการการศึกษา จะต้องมีการตรวจสอบภายใน และติดตามประเมินผลที่การดำเนินงาน ตามตัวชี้วัดที่เป็นรูปธรรมเป็นระยะๆ เพื่อปรับปรุงแก้ไขจนบรรลุจุดมุ่งหมาย โดยอาจใช้หลัก PDCA และเน้นการดำเนินการแบบเน้นผลลัพธ์ (Outcome based Approach)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. องค์กรจะพัฒนาได้อย่างสูงสุด ด้วยบทบาทที่ผู้บริหารองค์กรจะต้องเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำ (Leadership) สามารถบริหารบนการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีวิสัยทัศน์ โดยเน้นการใช้กลยุทธ์ของการจัดการความรู้ควบคู่ไปกับการประกันคุณภาพการศึกษา ด้วยความเข้าใจในกระบวนการทัศน์ทางการศึกษาใหม่ๆ ที่มีความละเอียดอ่อน และซับซ้อนจำนวนมาก เช่น มาตรฐานการเรียนรู้สำหรับสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-based Management) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Learner-Centered Approach) การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) การมีส่วนร่วมทางการศึกษา เป็นต้น ซึ่งถ้าสามารถจัดการศึกษามีความสอดคล้องกับกระบวนการทัศน์ดังกล่าวได้แล้ว จะส่งผลถึงการยกระดับมาตรฐานและคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทย

2. หน่วยงานสำคัญที่สุดที่จะทำให้การปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ประสบความสำเร็จหรือไม่ก็คือ เขตพื้นที่การศึกษา (Educational Service Areas) และสถานศึกษาอันเป็นหน่วยยุทธศาสตร์ทางการศึกษาในพื้นที่ (Strategic Area) หรือเปรียบเสมือนแม่ทัพนายกองที่จะนำพาการศึกษาขั้นพื้นฐานไปสู่เป้าหมาย ที่พึงประสงค์ร่วมกัน โดยเขตพื้นที่การศึกษามีหน้าที่ต้องส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่ต่างๆ ต้องวางระบบการบริหารจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่เหมาะสมกับบริบทและความต้องการจำเป็นของตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมายที่กำหนด ซึ่งการบริหารจัดการเรียนรู้ในเขตพื้นที่การศึกษาควรต้องบูรณาการเข้ากับยุทธศาสตร์ของจังหวัด โดยมีสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่เป็นที่ปรึกษาทางวิชาการ เป็นการเชื่อมโยงทุกภาคส่วนของสังคมในเขตพื้นที่เข้าสู่ระบบการบริหารจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยกำหนดเป็นรูปแบบของระบบบริหารจัดการและส่งเสริมเรียนรู้ที่เหมาะสมกับพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ทั้งในเชิงการบริหารวิชาการ การบริหารบุคคล การบริหารบุคคล การบริหารทั่วไป และงบประมาณ ให้เกิดความคล่องตัว มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและตามความต้องการของชุมชนตลอดจนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีทักษะในการเรียนรู้และทักษะชีวิตประกอบกันเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (4 ร) สำหรับสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้

3. การดำเนินการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ที่ควรกำหนดระบบการบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการ (Integrated Educational Management System, iEMS) ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก คือ 1) ภาวะความสำเร็จ (Success) 2) กำหนดโครงสร้าง (Structure) 3) บริหารจัดการ (Management) โดยใช้ MSPA เป็นตัวขับเคลื่อน ได้แก่ การระดมทรัพยากร (Mobilization) กลยุทธ์ (Strategy) การมีส่วนร่วม (Participation) และความเป็นอิสระ (Autonomy) 4) ติดตามกำกับ (Monitoring) ในระบบย่อย 4 ระบบ คือ 1) ระบบการบริหารวิชาการ ประกอบด้วย การดำเนินงานและบริหารจัดการด้านหลักสูตรการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การนิเทศ กำกับติดตามและประเมิน การใช้เทคโนโลยีการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ การประกันคุณภาพการศึกษา การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา 2) ระบบการบริหารจัดการ ประกอบด้วย การกำหนดวิสัยทัศน์ การวางแผนยุทธศาสตร์ แผนกลยุทธ์ โครงสร้างการบริหาร การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารนโยบาย การแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติ การกำกับติดตาม การประเมินผลนโยบาย 3) ระบบการบริหารบุคคล ประกอบด้วย ระบบข้อมูลสารสนเทศ การกำหนดอัตรากำลัง การพัฒนากำลัง การพัฒนาบุคลากร การประเมินการปฏิบัติงาน และ 4) ระบบการประสานความร่วมมือ ประกอบด้วย การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนและระดมทุกภาคส่วนในเขตพื้นที่เพื่อจัดการศึกษา การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชน โรงเรียน วิทยาลัย สถาบันอุดมศึกษาในเขตพื้นที่ สถาบันทางสังคม ในท้องถิ่นและจังหวัดเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้และการแบ่งปันทรัพยากรร่วมกัน

4. สังคมแห่งการเรียนรู้ในองค์กร ควรมุ่งเน้นให้ใช้พลังของความรู้ที่ขับเคลื่อนด้วยกลยุทธ์ของกระบวนการจัดการความรู้และอาศัยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การสื่อสารและสารสนเทศ เพื่อมุ่งสู่การปรับเปลี่ยนทางสังคม ทำให้ข้อมูลสารสนเทศและความรู้ กระจายไปได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว โดยเน้นให้เกิดการสร้าง กระจายและใช้สารสนเทศและความรู้ ใน 3 ลักษณะสำคัญ คือ 1) การได้มาซึ่งองค์ความรู้ของกลุ่มเกิดเป็นนวัตกรรมด้วยการใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา โดยอาจมุ่งเน้นให้เกิดปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อสูง 2) การให้การศึกษาและฝึกอบรมเพื่อให้เกิดทักษะและความสามารถระดับสูง 3) มีการจัดการโครงสร้างงานใหม่ให้เป็นสังคมฐานความรู้ ที่มีความรู้ในเหตุผล ต้องการเหตุผลเพื่อให้เกิดภาพหรือแนวทางที่ชัดเจนว่าจะต้องทำอะไร และที่ต้องทำเช่นนั้นเพราะอะไร เกิดเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มุ่งสู่การบริหารการเปลี่ยนแปลง โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ เพื่อมุ่งสู่ประสิทธิภาพก่อให้เกิดมูลค่าทางปัญญา รู้ว่าจะต้องทำอะไร และทำไปเพื่ออะไร จนเกิดเป็นความเชื่อและเกิดพันธะสัญญาร่วมกันที่จะมุ่งไปสู่การปฏิบัติ แสดงถึงองค์กรเกิดความรู้ที่จะทำสิ่งต่าง ๆ อย่างรู้ทิศทาง เชื่อมมั่นและยอมรับกันจนเกิดเป็น คุณค่าทางสังคมขององค์กร เปลี่ยนแปลงการดำเนินงานจากการใช้ความรู้เป็นการใช้ปัญญา เกิดเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง

5. การกำหนดเป็นนโยบายในการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีทักษะในการเรียนรู้และทักษะชีวิต ประกอบกันเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ คุณลักษณะ 4 ร. ซึ่งเป็นคุณลักษณะของบุคคลที่เหมาะสม สอดคล้องกับสังคมแบบเศรษฐกิจฐานความรู้ ที่เน้นความรู้เป็นสำคัญ เพื่อให้บุคคลสามารถขับเคลื่อนและพัฒนาสังคมในปัจจุบันให้เป็นสังคมแบบเศรษฐกิจฐานความรู้ และประเทศสามารถแข่งขันกับนานาชาติอารยประเทศ ได้อย่างทัดเทียม

6. การจัดการศึกษาของไทยควรใช้ปรัชญาแนวพุทธบวกกับแนวพระราชดำริ นำปรัชญาด้านอื่น ๆ เพราะเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย การจัดการระบบการเรียนรู้ที่มุ่งยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ควรสร้างความตระหนักในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม และการมีวินัยในตนเองก่อน คำนึงถึงการจัดการกิจกรรม การเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ด้วยการผสมผสานความรู้ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อให้ผู้เรียนนำไปใช้ในการปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวันและอยู่ร่วมในสังคมอย่างมีความสุข และควรนำหลักการของการปฏิรูประบบการเรียนรู้ไปใช้ให้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

1. ควรมีการพัฒนา รูปแบบของระบบบริหารจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ สำหรับการศึกษาาระดับอื่น ๆ
2. ควรมีการพัฒนา รูปแบบการบริหารและจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ในสถานศึกษาสังกัดอื่น ๆ ได้แก่ สถานศึกษาสังกัดเทศบาล

เอกสารอ้างอิง

- วิจารณ์ พานิช. (2548). การจัดการความรู้ฉบับนักปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส.).
- วาริรัตน์ แก้วอุไร เทียมจันทร์ พานิชย์พลิน ไชย ชาดา กลิ่นเจริญ และสมชาย ชัญชนกุล. (2546) รายงานการวิจัย เรื่องการพัฒนา รูปแบบการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- เพ็ญณี แนนรท (2544). รายงานการวิจัยและพัฒนา รูปแบบการปฏิรูปทั้งโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- โรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี. (2548). คู่มือระบบบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการ ปีการศึกษา 2548.
- โรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี. (2549). รายงานการใช้คู่มือระบบบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการ ปีการศึกษา 2548.
- โรงเรียนวัดเสาหิน. (2548). คู่มือระบบบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการ ปีการศึกษา 2548.
- โรงเรียนวัดเสาหิน. (2549). รายงานการใช้คู่มือระบบบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการ ปีการศึกษา 2548.
- ศิริชัย กาญจนวาสี และคณะ. (2549). รูปแบบของระบบการบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการสำหรับเขตพื้นที่ การศึกษาและสถานศึกษา. www.i-ems.com.

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท. (2549) แนวคิดและทฤษฎีสังคมการสื่อสารกับการเปลี่ยนแปลงสังคม. กรุงเทพฯ : จริตสนิทวงศ์การพิมพ์.

สำนักเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1. (2548). คู่มือระบบบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการ ปีการศึกษา 2548. Hey Mcber. (2000). Raising Achievement in Our Schools: Models of Excellence for Head teachers in Different Settings. London : HayGroup.

4

วาริรัตน์ แก้วอุไร เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย อมรรัตน์ วัฒนาร และจรูญ พานิชย์ผลินไชย. (2550). บทความวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการครุศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ : กรณีศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. เอกสารประกอบการนำเสนอ ผลงานวิจัยในโครงการประชุมวิชาการและเผยแพร่ผลงานวิจัยระดับชาติ เรื่อง “โอกาสและความหวังในการพัฒนาการศึกษาไทย” เนื่องในโอกาสเฉลิมฉลอง 50 ปี คณะครุศาสตร์ 90 ปีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ 115 ปีการฝึกหัดครูไทย ใน วันพุธที่ 11 กรกฎาคม พ.ศ. 2550

เรื่อง “โอกาสและความหวังในการพัฒนาการศึกษาไทย” เนื่องในโอกาสเฉลิมฉลอง ๕๐ ปี คณะครุศาสตร์ ๙๐ ปีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ ๑๑๕ ปีการฝึกหัดครูไทย วันอังคารที่ ๑๐ - วันพุธที่ ๑๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๐

ชื่อเรื่อง : การพัฒนารูปแบบการครุศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ : กรณีศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

The Development of Creative and Productive Teacher Education Model : A case of Faculty of Education, Naresuan University

ชื่อคณะผู้เขียนบทความ/วิจัย : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วาริรัตน์ แก้วอุไร

โดยทำวิจัยร่วมกับ รองศาสตราจารย์เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์จรูญ พานิชย์ผลินไชย ดร.อมรรัตน์ วัฒนาร

ดร.ปกรณ ประจัญบาน และนางสาวอังคณา อ่อนธานี

สถานที่ทำงานของผู้เขียนบทความวิจัย : ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ปีที่ทำเสร็จ : 2549

ประเภทของงานวิจัย : การวิจัยและพัฒนา

ความเป็นมา/ความสำคัญของปัญหาการวิจัย

ทุกวันนี้สังคมโลกมีการแข่งขันในระดับนานาชาติสูงมาก ภาวะที่โลกเปลี่ยนแปลงผ่านจากเศรษฐกิจอุตสาหกรรมมาสู่เศรษฐกิจฐานความรู้ในศตวรรษที่ 21 นี้ นักวิชาการเชื่อกันว่าจะเป็นการเปลี่ยนผ่านที่รวดเร็ว

โครงการวิจัยเรื่อง "การเปลี่ยนผ่านการศึกษาเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจฐานความรู้" เป็นโครงการการปรับเปลี่ยนกระบวนการทางการศึกษา ซึ่งอยู่ในฐานะหน่วยหนึ่งของสังคมที่รับผิดชอบ การผลิตทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพเข้าสู่สังคมใหม่ ให้มีแนวคิดการพัฒนาการเรียนรู้ที่ใช้วิจัยเป็นฐาน ด้านเทคโนโลยี และด้านนวัตกรรมทางการศึกษา แล้วนำไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกันกับการกำหนดจุดเน้นของยุทธศาสตร์การพัฒนาคนและสังคมที่มีคุณภาพในระดับอุดมศึกษา โดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้ใช้ 6 ยุทธศาสตร์เป็นตัวขับเคลื่อนสร้างความเป็นเลิศให้กับสถาบันอุดมศึกษา ด้วยจุดเน้นสำคัญ 3 ประการ คือ คุณภาพทรัพยากรมนุษย์ เศรษฐกิจฐานความรู้ และเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันของประเทศ การวิจัยในโครงการวิจัยบูรณาการการเปลี่ยนผ่านการศึกษาเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ โดยคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เสนอภาพของเป้าหมายหลักของการเปลี่ยนผ่านการศึกษาเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ คือการพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะที่เหมาะสม สอดคล้องกับสังคมแบบเศรษฐกิจฐานความรู้ ที่เน้นความรู้เป็นสำคัญ เพื่อให้บุคคลสามารถขับเคลื่อนและพัฒนาสังคมในปัจจุบันให้เป็นสังคมแบบเศรษฐกิจฐานความรู้ และประเทศสามารถแข่งขันกับนานาชาติอย่างทัดเทียม การพัฒนาบุคคลให้มีคุณลักษณะพึงประสงค์ เป็นปัจจัยสำคัญของการปรับเปลี่ยนบริบททางสังคมให้มีลักษณะเป็นสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้

การที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะสี่ประการดังกล่าว บุคคลที่สำคัญบุคคลหนึ่งคือครูที่เป็นบุคลากรที่ควรได้รับการพัฒนา ก่อน เนื่องจากเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีคุณภาพ และสามารถดำรงชีวิตได้ในสังคมที่ใช้ความรู้เป็นฐาน รูปแบบการครูศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ (Creative and Productive Teacher Education หรือ CPTe Model) จึงถูกพัฒนาขึ้นบนพื้นฐานของการมุ่งแสวงหาแนวทางในการพัฒนาครูให้เป็นแรงงานทางปัญญา (Knowledge workers) หรือเป็นผู้บริโภคและเป็นผู้ผลิตที่มีความรู้และมีคุณลักษณะแบบ 4 ร สามารถดำรงชีวิตและพัฒนาสังคมแบบเศรษฐกิจฐานความรู้ได้ รูปแบบ CPTe เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ ได้พัฒนาขึ้นภายใต้ความมุ่งหวังว่าจะ

แนวคิดทฤษฎี

โครงการ “สัตตศิลา หลักเจ็ดประการสำหรับการเปลี่ยนผ่านการศึกษาสู่ยุคเศรษฐกิจฐานความรู้” โดยทีมวิจัยโครงการวิจัยที่ 1 จากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ระดมสมองในการดำเนินการวิจัยระยะที่ 1 (2547) จนได้ข้อสรุปว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ ต้องมีคุณลักษณะสี่ประการหลัก ที่เรียกว่า 4 ร คือ เป็นผู้รู้ทันผู้นำโลก โดยบุคคลนั้นต้องเรียนรู้ชำนาญเชี่ยวชาญปฏิบัติ สามารถรวมพลังสร้างสรรค์สังคมและรักษาความเป็นไทยไว้สืบต (ไพฑูรย์ สีนลาร์ตัน และคณะ, 2550 หน้า ค) ขณะเดียวกันได้ระดมสมองในการดำเนินการวิจัยระยะที่ 1 (2547) พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบ CRP ที่เป็นเชิงปฏิบัติการ เพื่อเป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เข้าสู่เศรษฐกิจฐานความรู้ได้อย่างชาญฉลาด สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมใหม่ได้ และมีส่วนร่วมในการสร้างสังคมให้มีความหมายและคุณค่ากับบุคคลและสังคมไทยได้อย่างเต็มที่ อันประกอบด้วย รูปแบบการเรียนการสอนแบบตคผลึก (crystal-based instructional model) รูปแบบการเรียนการสอนด้วยวิธีวิจัย (research-based instructional model) รูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพ (productivity-based instructional model) (พันธ์ศักดิ์ พลสารัมย์ และคณะ, 2550 หน้า ก-ง)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทของการผลิตครูของมหาวิทยาลัยนเรศวร
 - 1.1 เพื่อวิเคราะห์หลักสูตรการผลิตครูของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
 - 1.2 เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แนวคิด CRPR
 - 1.3 เพื่อศึกษาการบริหารองค์กรของคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร
 - 1.4 เพื่อศึกษาคุณลักษณะผู้เรียนระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย

นเรศวร

2. เพื่อนำเสนอแนวทางการผลิตครูด้วยรูปแบบการครูศึกษาเชิงสร้างสรรค์และ ผลิตภาพ (CPT E Model) ของมหาวิทยาลัยนเรศวร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้จะดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาบริบทของการผลิตครูของมหาวิทยาลัยนเรศวร โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ศึกษาบริบทของการผลิตครูของมหาวิทยาลัยนเรศวรใน 4 องค์ประกอบ คือ หลักสูตรการผลิต กระบวนการเรียนการสอน การบริหารองค์กร และ คุณลักษณะผู้เรียน โดยดำเนินการ ดังนี้

วิเคราะห์หลักสูตรการผลิตครูของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร โดยทบทวนเอกสารต่างๆ เช่น หลักสูตร คำอธิบายรายวิชา สื่อและวัสดุอุปกรณ์ โครงการ และกิจกรรมต่างๆ ที่จัดให้ผลิต ในหลักสูตรระดับปริญญาตรีของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร บนหลัก 4 ประการ คือ Back to school, Creative & Productive Tool, Core Content, Creative & Productive Project เพื่อพิจารณาว่าปัจจัยใดที่จะส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อการสร้างคุณลักษณะ 4 ร ในตัวผู้เรียน ในประเด็น ปรัชญา จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน กิจกรรมเสริมหลักสูตร

ศึกษาผลการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แนวคิด CRPR ใน 4 รูปแบบหลัก ได้แก่ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบตกผลึก (Crystal-Based Learning) รูปแบบการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการวิจัย (Research-Based Learning) รูปแบบการจัดการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพ (Productivity-Based Learning) รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบ (Responsibility-Based Learning) เพื่อศึกษาว่ารูปแบบต่างๆ นี้ จะทำให้เกิดคุณลักษณะ 4 ร ได้อย่างไร โดยบันทึกการเปลี่ยนแปลงและผลที่เกิดขึ้นเป็นระยะ รวมทั้งปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น และปรับรูปแบบให้มีความเหมาะสม

ศึกษาการบริหารองค์กรของคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร ในด้าน วัฒนธรรมองค์กร การบริหารเพื่อการเปลี่ยนแปลง การบริหารเชิงวิจัย การเน้นผลผลิต เพื่อพิจารณารูปแบบการบริหารองค์กรว่าส่งผลต่อหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน และการสร้างคุณลักษณะของนิสิตตามแนวการครุศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ (CPTe Model) เพื่อนำไปสู่การสร้างคุณลักษณะ 4 ร หรือไม่ อย่างไร

ศึกษาคุณลักษณะผู้เรียนระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ตามคุณลักษณะ 4 ร คือ รู้ทันผู้นำโลก (Breakthrough Thinkers) เรียนรู้ชำนาญเชี่ยวชาญปฏิบัติ (Smart Consumers) รวมพลังสร้างสรรค์สังคม (Social Concern) รักความเป็นไทยไม่ล้นดี (Thai Pride) ทำการวัดคุณลักษณะ 4 ร ของนิสิตด้วยเครื่องมือ 2 ชุด คือ แบบสำรวจคุณลักษณะผู้เรียนที่ให้ผู้เรียนรายงานตนเอง และ แบบสำรวจคุณลักษณะผู้เรียนที่ประเมินโดยอาจารย์ผู้สอน

- 2) สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากข้อ 1

ขั้นตอนที่ 2 นำเสนอแนวทางการผลิตครูด้วยรูปแบบการครุศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ (CPTe Model) ของมหาวิทยาลัยนเรศวร

ดำเนินการวิจัยโดยนำผลการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาดำเนินการดังนี้

1) ร่างแนวทางการผลิตครูด้วยรูปแบบการครุศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ (CPTe Model) ที่สอดคล้องกับบริบทของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

2) ระดมความคิดเพื่อพิจารณาความเป็นไปได้ของแนวทางการผลิตครูด้วยรูปแบบการครุศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ (CPTe Model) ของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

3) เสนอแนวทางการผลิตครูด้วยรูปแบบการครุศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ (CPTe Model) ของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ

4) นำเสนอรายงานการพัฒนาแนวทางการผลิตครูด้วยรูปแบบการครุศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ (CPTe Model) ของมหาวิทยาลัยนเรศวรต่อ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปแบบการครุศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ (CPTe) ได้รับการพัฒนาขึ้นบนพื้นฐานของการมุ่งแสวงหาแนวทางในการพัฒนาครูให้เป็นแรงงานทางปัญญา (knowledge workers) หรือ เป็นผู้บริโภคและผู้ผลิตที่มีความรู้ และมีคุณลักษณะแบบ 4 ร. สามารถดำรงชีวิตและพัฒนาสังคมแบบเศรษฐกิจฐานความรู้ได้ รูปแบบการจัดการครุศึกษาแบบ CPTe มี 4 องค์ประกอบหลัก คือ 1) ระบบการคัดสรรบุคคลเข้าสู่สถาบันครุศึกษา 2) ระบบการจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรครุศึกษา 3) แนวทางการคัดสรรครูเข้าสู่วิชาชีพและการพัฒนาครูประจำการ และ 4) ระบบการบริหารจัดการครุศึกษาแบบ CPTe

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาบริบทของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร พบผลดังนี้

1.1 หลักสูตรการผลิตครูของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร เน้นการพัฒนาตัวนิสิตโดยองค์รวมการจัดหลักสูตรเน้นความยืดหยุ่นหลากหลาย สนองความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นพัฒนาการคิด การวิจัย และโครงการ เมื่อวิเคราะห์ลักษณะของหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต (หลักสูตร 5 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร พบว่าดำเนินการตามแนวคิด University within School Curriculum คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร มีโครงสร้างของหลักสูตรที่มีความสอดคล้องกับหลักสูตรครุศึกษาตามแนว CPTe โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะ 4 ร. คือ รู้ทันรู้นำโลก โดยมีทักษะในการใช้และการจัดการความรู้ มีทักษะการวิเคราะห์และแก้ปัญหา มีทักษะทางภาษาและการสื่อสาร มีทักษะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เรียนรู้ชำนาญเชี่ยวชาญปฏิบัติ มุ่งให้นิสิตเป็นผู้ที่มีความรู้ความชำนาญในวิชาชีพ ตามมาตรฐาน มีความเป็นเลิศทางวิชาการ และเป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์ รวมพลังสร้างสรรค์สังคม มุ่งฝึกฝนให้นิสิตรู้จักการทำงานแบบร่วมมือเป็นทีม ในการจัดกิจกรรมต่างๆ มีการสร้างเครือข่าย มีทักษะการจัดการ และสอดแทรกจิตสำนึกให้เห็นแก่ส่วนรวมในกระบวนการจัดการเรียนการสอน รักรักษาความเป็นไทยใฝ่สันติ โดยมีกิจกรรมส่งเสริมทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม โดยจัดโครงการต่างๆ ให้นิสิตเข้าร่วมกิจกรรม การจัดหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร เป็นการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ภูมิปัญญาไทยควบคู่ไปกับการติดตามความก้าวหน้าของสากล และมีการเรียนรู้ชุมชนควบคู่ไปกับการเรียนจากเทคโนโลยี ในขณะเดียวกัน กระบวนการศึกษาในรายวิชาส่วนใหญ่เน้นที่กระบวนการแสวงหาความรู้ มีการสอดแทรกกระบวนการวิจัยในทุกสาขาวิชาสร้างให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่สามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

1.2 ผลการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แนวคิด CRPR ใน 4 รูปแบบหลัก คือ crystal-Based, Research-Based, Productivity-Based, Responsibility-Based (CRPR) พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนต่าง ๆ ช่วยให้นิสิตมีความรู้ที่จำเป็นตามสาระการเรียนรู้สูงขึ้น โดยเฉพาะการใช้รูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพมีพัฒนาการด้านการคิดวิเคราะห์หรืออย่างชัดเจน มีวิธีการเรียนรู้และทักษะการเรียนรู้ มีทักษะการทำงาน เกิดชิ้นงานหรือผลงานตามจุดเน้นของรูปแบบฯ และทำให้เกิดคุณลักษณะ 4 ร.

1.3 ผลการศึกษากิจการบริหารองค์กรของคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร พบว่า คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร มีคุณลักษณะของวัฒนธรรมองค์กร ประกอบด้วย 1) การมุ่งการกระทำ โดยมีการผสมผสานการวางแผนและยืดหยุ่นในทางปฏิบัติ 2) มุ่งเน้นผลิตที่มีคุณภาพ ความเชื่อถือได้ และความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ 3) ความเป็นอิสระในกระบวนการคิดของคณาจารย์ บุคลากร นิสิต 4) การพัฒนา

1.4 ผลการศึกษาคุณลักษณะผู้เรียนระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ พบว่า นิสิตมีคุณลักษณะ 4 ร. ในด้านร้วกษัฒนธรรมไทยฝัสนัตในระดบัมก ส่วนด้ำนอื่่น ๆ ซึ่งอู่ในระดบัปานกลาง ทั้งภำพรวมและร่ำยด้ำน ผลการเปรึบเทียบคุณลักษณะ 4 ร. ของนัศตระดบัปรึญญาตรึ คณะศึกษาศาสตร์ มหำวึทยำลัยนเรศวร จำแนกตำมสำขำวึชำและชั้นปี พบว่า นัศตระดบัปรึญญาตรึ คณะศึกษาศาสตร์ มหำวึทยำลัยนเรศวรมีคุณลักษณะ 4 ร. ในด้ำนร้วกษัฒนธรรมไทย ฝัสนัตในระดบัมก ส่วนด้ำนอื่่น ๆ อู่ในระดบัปานกลาง ทุกสำขำวึชำและทุกชั้นปี

2. ผลการพัฒนาแนวทางการผลิตครูด้วยรูปแบบการครุศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ (CPTE Model) ของมหาวิทยาลัยนครสวรรค์ พบว่า รูปแบบการครุศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ (CPTE Model) ของมหาวิทยาลัยนครสวรรค์ มีลักษณะเป็นแบบ “มหาวิทยาลัยในโรงเรียน” กระบวนการเรียนการสอนจะมีการเชื่อมโยงการฝึกประสบการณ์จริงในโรงเรียนอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่องตลอดทั้งหลักสูตร เพื่อให้ นิสิต/นักศึกษาครูได้เรียนรู้เนื้อหาวิชาตามสาขาวิชาเอกและได้ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูไปพร้อมกันจากสถานการณ์จริง และเพื่อจะให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายหลัก คือการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะ 4 ร ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบ CRPR คำนึงถึงนโยบายของรัฐบาลที่จะต้องให้ความสำคัญกับแนวทางการบรรจุครูเข้าสู่วิชาชีพและการพัฒนาครูประจำการ เพื่อให้ได้คนที่มีคุณภาพตามที่กำหนดไว้ในกรอบวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ มีรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาการบริหารหลักสูตร โดยการมีส่วนร่วมของสถาบันอุดมศึกษา สถานศึกษา และชุมชน (UPCP : University Public Community Partnership)

ข้อเสนอแนะ

1. องค์กรจะพัฒนาได้อย่างสูงสุด ด้วยบทบาทที่ผู้บริหารองค์กรจะต้องเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำ (Leadership) สามารถบริหารบนการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีวิสัยทัศน์ โดยเน้นการใช้กลยุทธ์ของการจัดการความรู้ควบคู่ไปกับการประกันคุณภาพการศึกษา ด้วยความเข้าใจในกระบวนการทางการศึกษาใหม่ที่ มีความละเอียดอ่อน และซับซ้อน
2. สังคมแห่งการเรียนรู้ในองค์กร ควรมุ่งเน้นให้ใช้พลังของความรู้ที่ขับเคลื่อนด้วยกลยุทธ์ของกระบวนการจัดการความรู้และอาศัยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การสื่อสารและสารสนเทศ เพื่อมุ่งสู่การปรับเปลี่ยนทางสังคม ทำให้ข้อมูลสารสนเทศและความรู้ กระจายไปได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว โดยเน้นให้เกิดการการสร้าง กระจายและใช้สารสนเทศและความรู้ ใน 3 ลักษณะสำคัญ คือ 1) การได้มาซึ่งองค์ความรู้อย่าง ลุ่มลึกเกิดเป็นนวัตกรรมด้วยการใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา โดยอาจมุ่งเน้นให้เกิดปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ 2) การให้การศึกษาระดับสูงและฝึกอบรมเพื่อให้เกิดทักษะและความสามารถระดับสูง 3) มีการจัดการโครงสร้างงานใหม่ให้เป็นสังคมฐานความรู้ที่มีความรู้ในเหตุผล ต้องการเหตุผลเพื่อให้เกิดภาพหรือแนวทางที่ชัดเจนว่าจะต้องทำอย่างไร และที่ต้องทำเช่นนั้นเพราะอะไร เกิดเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มุ่งสู่ประสิทธิผลก่อให้เกิดมูลค่าทางปัญญา รู้ว่าจะต้องทำอย่างไร และทำไปเพื่ออะไร จนเกิดเป็นความเชื่อและเกิดพันธะสัญญาร่วมกันที่จะมุ่งไปสู่

3. ควรกำหนดเป็นนโยบายในการส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนทุกระดับการศึกษา ให้มีทักษะในการเรียนรู้และทักษะชีวิตประกอบกันเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ คุณลักษณะ 4 ร. เพื่อให้บุคคลสามารถขับเคลื่อนและพัฒนาสังคมในปัจจุบันให้เป็นสังคมแบบเศรษฐกิจฐานความรู้ และประเทศสามารถแข่งขันกับนานาชาติอารยประเทศ ได้อย่างทัดเทียม โดยมีลักษณะที่ประการหลัก คือ

3.1 รู้ทันรู้ทันโลก มีตัวบ่งชี้ คือ 1) รู้วิธีแสวงหาความรู้ ซึ่งประกอบด้วยพฤติกรรมดังนี้ ใจกว้าง ยอมรับรู้สิ่งใหม่ๆ รู้แหล่งและวิธีการหาความรู้ และเห็นคุณค่า/ประโยชน์ของการเรียนรู้ 2) รู้วิธีการประยุกต์ ซึ่งประกอบด้วยพฤติกรรมดังนี้ สามารถคิดวิเคราะห์ได้ตรงตรง สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน และคิดอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจ

3.2 เรียนรู้ชำนาญเชี่ยวชาญปฏิบัติ มีตัวบ่งชี้ คือ 1) มีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วยพฤติกรรมดังนี้ รู้จักเลือกใช้แหล่งทรัพยากร มีทักษะการทำงานอย่างเป็นระบบ 2) มีทักษะการคิด ประกอบด้วยพฤติกรรมดังนี้ มีความสามารถคิดแก้ปัญหา มีความคิดเชิงเหตุผลในการทำงาน 3) มีทักษะการสื่อสาร/ภาษา ประกอบด้วยพฤติกรรมดังนี้ อธิบายความคิดได้อย่างชัดเจน ใช้ถ้อยคำได้อย่างคล่องแคล่ว 4) มีทักษะการจัดการ ประกอบด้วยพฤติกรรมดังนี้ สามารถกำหนดเป้าหมายและวางแผนการทำงานให้บรรลุผล มีความสามารถในการบริหารจัดการ 5) มีทักษะการพัฒนานวัตกรรม ประกอบด้วยพฤติกรรมดังนี้ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำงาน สามารถสร้างและพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ได้ 6) มีทักษะการประเมิน ประกอบด้วยพฤติกรรมดังนี้ บอกจุดเด่นจุดด้อยของงานที่ทำได้ จัดอันดับผลงานได้สอดคล้องกับสภาพจริง

3.3 รวมพลังสร้างสรรค์สังคม มีตัวบ่งชี้ คือ 1) สามารถสร้างทีมงาน/เครือข่ายในการทำงาน ประกอบด้วยพฤติกรรมดังนี้ มีมนุษยสัมพันธ์ในการทำงาน รู้จักยอมรับความสามารถของผู้อื่น ทำงานร่วมกันเป็นทีมได้ 2) มีใจสู้/พร้อมที่จะแข่งขัน ประกอบด้วยพฤติกรรมดังนี้ มุ่งมั่นทำงานตามขั้นตอน จนบรรลุผลสำเร็จ สามารถสร้างผลงานสำหรับการแข่งขัน

3.4 รักความเป็นไทยใฝ่สันติ มีตัวบ่งชี้ คือ 1) มีจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยพฤติกรรมดังนี้ รู้จักการเสียสละ มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ช่วยอนุรักษ์พลังงาน 2) รักความเป็นไทย ประกอบด้วยพฤติกรรมดังนี้ มีคุณธรรมจริยธรรม ปฏิบัติตนตามขนบธรรมเนียมประเพณี มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย

4. ควรมีการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพสำหรับการศึกษาระดับอื่น ๆ

5. ควรมีการพัฒนารูปแบบการบริหารและจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมศักยภาพการจัดการเรียนการสอนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ

รายการอ้างอิง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2546). ภาพอนาคตและคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์. กรุงเทพฯ ฯ :

ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.

จรัส สุวรรณเวลา. (2545). "วิกฤติการณ์สถาบันอุดมศึกษาของรัฐในประเทศไทย" วิกฤติอุดมศึกษาของไทยและทางออกของปัญหา. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย.

- พันธ์ศักดิ์ พลสารมัย และคณะ. (2550) รายงานการวิจัย การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบ CRP. โครงการวิจัยบูรณาการการเปลี่ยนผ่านการศึกษาเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ประเภทโครงการวิจัยบูรณาการ ประจำปี 2548.
- ไพฑูริย์ สีนลารัตน์ ศิริเดช สุชีวะ วรวรรณ เหมชะญาติ และสร้อยสน สกลรักษ์. (2550). รายงานการวิจัย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้. โครงการวิจัยบูรณาการการเปลี่ยนผ่านการศึกษาเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ประเภทโครงการวิจัยบูรณาการ ประจำปี 2548.
- วาริรัตน์ แก้วอุไร และคณะ. (2546). บทความวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้. Naresuan University Journal 2004; 12(3)
- วาริรัตน์ แก้วอุไร และคณะ. (2549). บทความวิจัยเรื่อง รูปแบบของระบบการบริหารจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสำหรับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา สำหรับสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ : กรณีศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา จังหวัดพิษณุโลก. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร (ฉบับพิเศษ) 2549.
- วาริรัตน์ แก้วอุไร และสมชาย ธีธฤณกุล. (2548). บทความวิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน 2549.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2548). รายงานการศึกษาคุณลักษณะเด็กไทยที่พึงประสงค์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Lucy Steward, Maud Hyde, Elaine Foster-Allen, Henry Hinds, and Bachan Ramdhan. (2005). "Productivity Enhancement and Skills Development for the New Economic Climate." The Caribbean Forum for Development Technical Working Group Meeting on Skills Formation: Preparing the 21st Century Workforce November 8-9, 2005.
- Wehrich, Heinz. (1986). Management Excellence: Productivity Through M.B.O. New York: McGraw-Hill Book Company.